

Názor veřejnosti na životní styl současných rodin

Simona Chocholatá

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona Chocholatá**
Osobní číslo: **H12038**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Názor veřejnosti na životní styl současných rodin**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rodiny, demografických trendů a životního stylu rodiny.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- DUFFKOVÁ, Jana, Lukáš URBAN a Josef DUBSKÝ. Sociologie životního stylu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-123-6.
- CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.
- MOŽNÝ, Ivo. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. ISBN 978-80-86429-87-8.
- SIROVÁTKA, Tomáš. Rodina, zaměstnání a sociální politika. Brno: Fakulta sociálních studií (Institut pro výzkum reprodukce a integrace společnosti) Masarykovy univerzity v Brně v nakl. Albert, 2006. ISBN 80-7326-104-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Martincová

Ústav pedagogických věd

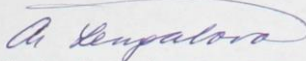
Datum zadání bakalářské práce:

9. ledna 2015

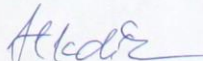
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 9. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

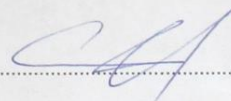
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....27.4.2015.....

....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Předkládaná bakalářská práce pojednává o rodině jako nedílné součásti našich životů a životním stylu rodin v současnosti. Teoretická část vymezuje základní pojmy a charakteristiku rodiny. Dále se zabývá demografickým vývojem rodiny, změnou přístupu k manželství, proměnami rodiny a to například v oblasti reprodukce. V neposlední řadě hovoří o změnách hodnot a stabilitě rodiny. Důležitou součástí teoretické části je také životní styl a fenomény, které jej ovlivňují. Následující praktická část zkoumá a hodnotí, jak danou problematiku vnímají lidé. Cílem této práce je zjistit jaký je životní styl rodin, a to z pohledu veřejnosti.

Klíčová slova: rodina, životní styl, demografický vývoj, manželství, reprodukce, hodnoty, stabilita

ABSTRACT

The expected bachelor's thesis deals with a family as an inseparable part of our lives as well as present-day lifestyle of families. The theoretical part of the work defines basic terms and characteristics of a family. Moreover it is concerned with the demographic development of a family, changes in approaches to marriages, transformations of a family e. g. in the field of reproduction. Last but not least the work discusses the changes in the values and stability of a family. Lifestyle and phenomena which influence it are also the important part of the theory. The following practical part of the work studies and evaluates people's perception of this problematics. The aim of this work is to find out the view of the public of family lifestyle.

Keywords: family, lifestyle, demographic development, marriage, reproduction, values, stability

Motto:

„Člověk prý vynalezl rodinu, když zjistil, že nikomu se nedá věřit. Je to už velmi dávno, ale od té doby nikdo nic lepšího nevymyslel ani postmoderní doba ne. Rodina je ideální krabičkou poslední záchrany, když přijdou těžké časy.“

Ivo Možný

Děkuji paní Mgr. Janě Martinové za odborné vedení mé bakalářské práce, její rady a pomoc. Dále také děkuji své rodině a všem, co přispěli k vytvoření mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Simona Chocholatá

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 CHARAKTERISTIKA RODINY	12
1.1 RODINA JAKO INSTITUCE	13
1.2 FUNKCE RODINY	14
1.3 TYPY RODINY	16
2 RODINA A DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ	18
2.1 ÚSTUP OD NUKLEÁRNÍ RODINY ZALOŽENÉ NA MANŽELSTVÍ.....	20
2.2 NESEZDANÁ SOUŽITÍ, POKLES SŇATEČNOSTI	22
2.3 ZMĚNY V REPRODUKČNÍM CHOVÁNÍ A ZMĚNY HODNOT	24
2.4 MENŠÍ STABILITA RODIN	26
3 ŽIVOTNÍ STYL A JEHO ZNAKY	28
3.1 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ ŽIVOTNÍ STYL	33
3.2 VLIV VOLNÉHO ČASU NA ŽIVOTNÍ STYL.....	35
3.3 ŽIVOTNÍ STYL SOUČASNOSTI	37
3.3.1 Nešvary životního stylu dnešní doby	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
4 DESIGN VÝZKUMU	41
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
4.2 CÍLE VÝZKUMU	41
4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
4.4 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	42
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU	44
5.1 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA HODNOTOVOU ORIENTACI.....	46
5.2 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA PROŽÍVÁNÍ URČITÝCH ŽIVOTNÍCH SITUACÍ.....	54
5.3 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA VZTAH K PRÁCI, ODPOČINKU A POHYBOVÉ AKTIVITĚ.....	58
5.4 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA SOCIÁLNÍ INTERAKCE.....	66
5.5 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA VYBRANÉ OSOBNOSTNÍ CHARAKTERISTIKY	71
6 KOMPLEXNÍ ITERPRETACE DAT A ZÁVĚREČNÁ DISKUZE	76
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	80
ZÁVĚR	82
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT	88
SEZNAM GRAFŮ	89
SEZNAM PŘÍLOH	91

ÚVOD

Říká se, že rodina je základní stavební kámen společnosti a proto ji můžeme považovat za jednu z nejdůležitějších institucí v životě člověka. Rodina symbolizuje pro většinu lidí zázemí, pocit bezpečí a sounáležitosti. Její členové by se měli navzájem podporovat, předávat si z generace na generaci znalosti, zkušenosti, zvyky a tradice. Pro fungování tohoto životního koloběhu je nezbytné mít nejprve partnera a následně také děti.

Mít stálého partnera a děti je pro většinu lidí nepostradatelnou součástí života. Právě dosažení těchto hodnot považujeme, téměř většina z nás, za nezbytné v průběhu naší existence. Úzce s nimi souvisí i naše duševní pohoda a zdraví. Dříve byla typickou formou „manželská rodina“ a lidé si to neuměli představit jinak. V dnešní době spíše ubíráme na důležitosti této formy rodiny. Je pro mnoho lidí bližší a snadnější pouze partnerské soužití nebo se některý z rodičů vzdá odpovědnosti a druhý z partnerů je odkázán na svépomoc, popřípadě primární rodinu. Mezi manželstvím a rodinou je rozdíl. Manželství považujeme jako státem stvrzené partnerství intimnější povahy. Rodina je vymezována jako malá - primární skupina, do které se narodíme, splňuje především funkci biologicko-reprodukční, emocionální, ekonomickou a socializačně-výchovnou.

I když se zdá, že je rodina nedílnou součástí života každého z nás a pro některé to nejdůležitější co má, nevěnujeme ji dostatečnou pozornost. Lidé méně často navštěvují členy širší rodiny, jak tomu bylo zvykem dříve, což se také odráží na vzájemných vztazích. Trendem dnešní doby je najímat si ke svým dětem „chůvy“ a starší členy rodiny umísťovat do nejrozličnějších zařízení. Je to převážně z důvodu potřeby karierního růstu nebo také vidiny vyššího výdělku jednotlivých jedinců. Můžeme tedy říct, že právě tyto potřeby jsou jedním z hlavních důvodů poklesu hodnoty manželství.

V bakalářské práci se problematikou životního stylu zabýváme především z toho důvodu, že se jedná o aktuální téma a problém týkající se celé společnosti. Jde o oblast uplatnění člověka v reálném životě, kdy v dnešní uspěchané době není kladen dostatečný apel na změnu nedostatků, se životním stylem souvisejících. Souvislost se sociální pedagogikou je především ta, že mezi činnostmi sociálního pedagoga řadíme také výchovné působení ve volném čase, přičemž především tento volný čas je doba, kdy člověk určitým způsobem realizuje činnosti v rámci životního stylu. Dalším důvodem je také to, že se jedná o téma, které je na úrovni bakalářských prací příliš neprobádané.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části, část teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá rodinou jako ústředním pojmem, funkcemi rodiny a jejími druhy. Dále také popisuje demografická kritéria rodiny a jejich vývoj. Neméně důležitým úsekem teoretické části jsou také podkapitoly, zabývající se změnou přístupu k manželství, proměnami rodiny a to například v oblasti reprodukce, změnami hodnot a stabilitou rodiny. V neposlední řadě pojednává o životním stylu a faktorech, které životní styl ovlivňují.

V praktické části budeme zjišťovat, jak veřejnost vnímá životní styl rodin ve Zlínském kraji. Výzkum budeme realizovat pomocí kvantitativní metody a sběr dat bude probíhat prostřednictvím dotazníků. Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký je životní styl rodin, a to z pohledu veřejnosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA RODINY

Rodina patří mezi významné sociální instituce. Její výchovná funkce je v odborné i laické veřejnosti považována za nepostradatelnou. Velký význam rodiny pro člověka potvrzuje už jen to, že je o ni zájem ze strany mnoha vědních disciplín. Zkoumáním rodiny se zabývá sociologie, psychologie, biologické a lékařské vědy, pedagogika a mnoho dalších společenskovědních disciplín. Rodinu můžeme najít ve všech historicky známých typech společenství a kultur.

Rodinu označujeme jako základní, primární a neformální sociální skupinu, která má rozdílnou velikost, je rozmanitě vnitřně strukturovaná a má různé vazby na společnost. Obvykle se za rodinu považuje manželský pár a děti, takovou rodinu může nazývat jako nukleární, jadernou. Součástí rodiny se stávají také členové přibrání do rodiny a to například prostřednictvím adopce. Zde se vyskytují především bezprostřední a důvěrné kontakty, společné zájmy skupiny, plánování budoucnosti a vzájemná pomoc a kooperace. Každá rodina si utváří svoji vlastní neformální atmosféru, která jasně ukazuje, kdo do ní patří a kdo ne. (Přadka, Knotová a Faltýsková, 2004, s. 26)

Původní význam slova znamenal, že rodinu utváří společenství lidí, žijících pod jednou střechou, kteří spolu hospodaří, podléhají jedné autoritě, dodržují určité pravidla a tvoří společnou výrobní jednotku. (Gabura, 2012, s. 25)

Aristoteles a Akvinský tvrdí, že politická a rodinná obezřetnost naznačuje, že autorita musí být přítomna jak ve městě, tak i v domácnosti. Rodinu můžeme vidět jako skupinu osob, společně sledující určitý cíl, kterého je dosaženo díky úsilí všech, není zaměřen na konkrétní osobu, a všichni si jej užívají.

Podle Aristotela a Akvinského existují dva běžné principy, které rodiny vykonávají. Tím prvním je podpora a výchova dětí a tím druhým společný život, který umožňuje v podstatě základní fungování jedince (patří sem např.: spánek, jídlo, přístřeší, práce, víra atd.). Úspěšné ochraňování a výživa dětí, učení je lidským způsobům života a komunikace. Vytvoření jejich možné nezávislosti na rodině je utvářeno snahou jedinců, která vyžaduje citlivost, opatrnost a tím vytváří možnou autoritu. (Hain, 2015, s. 233-234)

Tudíž rodinu můžeme považovat za určitou formu autority, která je pro náš život nezbytná.

V této kapitole jsme se zabývali rodinou jako takovou, jejími definicemi, zmínili jsme disciplíny, které o rodině pojednávají a hovořili jsme také o rodině jako o určité formě autori-

ty. V následující podkapitole nastiňujeme rodinu jako instituci, která je nezbytná pro život jedince.

1.1 Rodina jako instituce

Přes všechny problémy a události, kterými rodina v průběhu historie prošla, zůstává i na počátku nového století nepostradatelnou a stěží nahraditelnou institucí, jak pro dospělého člověka, tak i pro dítě. Je nenahraditelná při předávání hodnot z generace na generaci a funguje jako nejvýznamnější socializační faktor. Má své místo na počátku rozvoje osobnosti jedince a má možnost jej v rozhodujícím období života ovlivňovat. (Kraus, 2008, s. 79)

V nejširším vymezení může být rodina popisována jako „institucionální zajištění lidské reprodukce, uznávaný v dané společnosti“, anebo, společností uznávaný prostředek, jak mít a vychovávat děti. Člověk vyžívá dlouho jak mentálně, tak fyzicky a k úspěšnému přežití se musí začlenit do hierarchizované a poměrně komplikované společnosti. Lidská rodina jako sociální instituce musí totiž obsahovat i určitý prvek trvalosti. (Možný, 2006, s. 116)

Učebnice sociologie po dlouhá léta začínaly výrokem, že rodina je pro sociologii příkladem morfostatické instituce. Což znamená, že představuje sociální zařízení, jehož hlavním cílem je vytvářet soukromý prostor, stojící v opozici vůči nepřehlednému a vířícímu vnějšímu světu. Můžeme konstatovat, že své členy chrání, nemění svůj tvar, vnitřní uspořádání ani celkový vnější vzhled a vyrovnává změny ve svém okolí. Na druhou stranu tím ale nebrzdí pokrok ani vývoj, naopak: svou stabilitou dynamiku umožňuje a v jistém ohledu i podporuje, protože chrání společenský systém před chaosem a zhroucením. (Možný, 2002b, s. 13)

Tak jako byla rodina kotvou jistoty pro běžného člověka, byla i stálým prvkem pro výzkumníky při zkoumání společenského vývoje. Ač rodina prochází vývojem a změnami, tak se ve svých funkcích a základní struktuře ve své dnešní podobě mnoho neliší od toho, jak vypadala na počátku naší civilizace. Povaha moci, osídlení, nerovnosti, práce – to všechno prošlo velkými změnami a dá se očekávat, že se to bude měnit i nadále. Ale tatínek s maminkou a dětmi tu budou stále. Tudíž můžeme říct, že rodina bude dál působit jako sice nenápadný, avšak velmi významný stabilní celek, který zaručuje společnosti pospolitost a brání rozpadu sociálního řádu vlivem změn.

Přesvědčení o stabilitě a neměnnosti určité formy rodiny ovšem musíme odlišit od stability přesvědčení, že rodina je stabilizujícím prvkem sociálního systému, ať už má jakoukoliv podobu. Už nejstarší etické spisy a normy podotýkají, že v případě kdy lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu. Konfucius, zakladatel náboženství, byl už před 25 stoletími přesvědčen, že by bylo více štěstí a prosperity, kdyby se každý člověk choval řádně a ve svém rodinném životě. (Možný, 2006, s. 14 - 15)

V této podkapitole jsme hovořili o rodině jako o instituci („kotva jistoty“), která zastává určitou roli v životě jedince a je jeho nezbytnou součástí. Také jsme zmínily změny, kterými rodina prošla v průběhu celospolečenského vývoje. V následující části se budeme zabývat funkcemi, které rodina plní.

1.2 Funkce rodiny

Až do 18. století byla rodina v Evropě společenstvím, které své příslušníky bylo schopné ekonomicky zajistit a poskytovalo jim vzdělání a péči v době nemoci a stáří. Rodina byla natolik samozřejmým článkem, že se o ní téměř nedebovalo. Současně bylo také nemyslitelné mimo společenství rodiny přežít. Ženy a muži, kteří nikdy neuzavřeli manželský svazek, žili v rodinách jako tety a strýčkové. Jedinec, který nežil v rodině, měl blízko k vyloučení na okraj společnosti. (Matoušek a Pazlarová, 2014, s. 13-14)

Rodina plní mnoho funkcí. Podle církve je její primární rolí plození potomků, avšak kromě této role biologické rodina vykonává další funkce jako je například ekonomická a sociální funkce. (Montoussé a Renouard, 2005, s. 285)

Pro jedince by měla být rodina jako primární skupina hlavně emocionálním zázemím, znakem jistoty a bezpečí, vnější motivace podnětů a uznání, místem jednoduchých zkušeností a základnou pro vstup do společnosti. Jak můžeme vidět, tak široký výčet požadavků svědčí o tom, že na rodinu jsou kladeny velké požadavky. Nastává pak ale otázka, zda je rodina schopna všem těmto požadavkům dostát, tudíž je potřeba zamyslet se nad existencí faktorů, které mají pozitivní nebo negativní vliv na jejich plnění, neboť neplnění uvedených funkcí má pro socializaci jedinců vážné důsledky. Tyto dopady se projevují také v oblasti biologické, sociální a kulturní reprodukce společnosti.

Budeme tedy hovořit o tom jaké funkce rodina plní a jak se tyto funkce vyvíjely:

1. „Biologická a reprodukční funkce (včetně funkce ochranné)
2. Emocionální funkce a tvorba domova

3. Ekonomická funkce

4. Socializační a výchovná funkce“ (Havlík a Kořa, 2002, s. 68)

Naplnění těchto funkcí spolu úzce souvisí. Avšak zároveň povaha těchto souvislostí může být složitá a především se v průběhu života rodiny a ve vývoji společnosti mění.

Biologická a reprodukční funkce rodiny.

Po staletí byla sexualita zahrnována především do instituce manželství a jejím smyslem bylo především početí dětí. Jako jednu z příčin změny v tomto chování můžeme považovat např. tzv. sexuální revoluci v 60. letech 20. století a také rozvoj antikoncepce, což v podstatě zbavilo sex fatálního následku těhotenství, a tak dovršilo oddělení sexuality od manželství. (Havlík a Kořa, 2002, s. 68)

Podle Grecmanové (1998, s. 11) biologicko-reprodukční funkce spočívá v zajišťování reprodukce lidského rodu, v usměrňování pohlavního života, vytvoření optimálních podmínek pro zdravý rozvoj členů rodiny a hlavně dětí. Zaobírá se otázkami sexuálního života manželů, svobodného rozhodnutí počtu dětí a jejich časového odstupu, dále také zdravé výživy, pobytu na čerstvém vzduchu, tělesné aktivity atd.

Emocionální funkce a tvorba domova

Můžeme říct, že tato funkce patří mezi ty nejzásadnější a její význam roste. (Havlík a Kořa, 2002, s. 70) Jejím základem je intenzivní citová vazba mezi členy rodiny. V rodinném prostředí by neměla chybět láska a optimismus. Členové rodiny by se k sobě měli chovat vyrovnaně, se vzájemnou důvěrou, odpovědností a mají se snažit o spolupráci. Jen za těchto okolností může rodina uspokojovat potřebu bezpečí sounáležitosti a citové odezvy. Také je úkolem rodiny utvářet vhodné emocionální a charakterové vlastnosti dětí. (Grecmanová, 1998, s. 12)

Ekonomická funkce

Představuje podíl členů rodiny na společenském výrobním procesu (zaměstnanost) a zajišťování hmotných podmínek a potřeb členů rodiny s ohledem na jejich životní jistoty. Rodiče mají odpovědnost za materiální zajištění svých dětí. (Grecmanová, 1998, s. 11 - 12)

Socializační a výchovná funkce

Vyznačuje se cílevědomým, záměrným a dlouhodobým působením rodiny na své členy, především děti. S ohledem na jejich individuální potřeby a společenské zájmy, tak že mů-

žeme vidět jejich všestranné formování, které má adaptační a anticipační povahu. (Grecmanová, 1998, s. 12)

Rodina plní určité funkce, které jsou pro existenci člověka nezbytné. Ať už se jedná o reprodukci člověka, jeho emocionální či ekonomické zázemí, nebo také jedincovu socializaci ve společnosti, měli bychom to mít na vědomí. V další podkapitole jsou vymezeny podstatné typy rodiny.

1.3 Typy rodiny

Socializaci vždy spojujeme s fungováním rodiny, v níž se formuje osobnost dítěte a v níž prožíváme všechny fáze života. Vycházíme z toho, že rodina je **primární skupina**, ve které probíhají výše uvedené procesy. Z počátku se rodíme a vyrůstáme v **rodině orientační** (výchozí), v níž jsme objektem výchovy, a většina z nás v průběhu života zůstává v kontaktu s jejími členy. Následně zakládáme **rodinu reprodukční (prokreační)**, ve které sami přebíráme rodičovskou roli. Avšak nejvýrazněji nás ovlivňuje tzv. **nukleární rodina** (hovoříme o dvougeneračním jádru – rodiče a děti). Tento termín zavedl T. Parsons, který zastával tvrzení, že se v moderní společnosti rozpadá vícegenerační soužití pod jednou střechou, když mladí lidé odcházejí od rodičů a zakládají vlastní domácnosti. Přesto se setkáváme se zachováváním významných funkcí **rodinou širší**, zahrnující i prarodiče, sourozence a další příbuzné, zejména v obcích, případně v kritických životních situacích. (In: Havlík a Kořa, 2002, s. 67)

Tak jako v každé sociální skupině, tak i v rodině existuje určitá struktura sociálních pozic. Ač je dnes už běžné, že rozdělení moci v rodině je rovnoměrné, tak dříve mocí v rodině disponoval spíše otec. Z tohoto hlediska dělení moci můžeme hovořit o třech typech rodiny a to je: **patriarchální rodina** – rodina, ve které má moc otec, **matriarchální rodina** – mocí disponuje matka, a **egalitární rodina** – rovný podíl otce i matky na moci. (Mišíková, 2003, s. 9)

Další zajímavé „dělení“ rodiny je z hlediska bydliště nově založené rodiny. Hovoříme o **rodině matrilokální** – rodina žijící v lokalitě, kde žijí rodiče a další příbuzní manželky/ matky, popřípadě žijí přímo s nimi, dále **patrilokální rodina** - rodina žijící v místě, kde žijí rodiče a další příbuzní manžela/ otce, popřípadě žijí přímo s nimi, a **neolokální rodina** – rodina, která bydlí mimo lokality, ve kterých žijí rodiče manželů, tzn. na novém místě (jedná se o relativně izolovanou jednotku). (Mišíková, 2003, s. 14)

Nevyhnutelným znakem rodiny je také manželský vztah. Není rozhodující, jestli dítě žije s jedním rodičem nebo s oběma. V případě, že se rodiče rozvedou nebo některý z nich umře, rodina nezaniká, zaniká manželství. Rodina pouze mění svoji formu a můžeme říct, že z rodiny úplné se stává rodina neúplná. Přičemž **rodina úplná** je vytvářena dítětem/děťmi a oběma rodiči, a **rodina neúplná** je tvořena dítětem/děťmi a jedním rodičem, který s ním/ nimi žije v samostatné domácnosti. (Mišíková, 2003, s. 25)

V této podkapitole jsme hovořili o základních typech rodiny. Ať už se jedná o jakýkoliv typ rodiny, můžeme říct, že jsme její součástí a že ji tvoříme. V další kapitole budeme pojednávat o demografii a vývoji rodiny.

2 RODINA A DEMOGRAFICKÝ VÝVOJ

„V průmyslově rozvinutých zemích žije stále méně a méně osob v tom druhu rodiny, který byl považován za normální v roce 1950. To je v jednotce zahrnující oficiálně sankciovaný celoživotní svazek mezi ekonomicky aktivním manželem a ekonomicky neaktivní manželkou a jejich dětmi.“ (Beck-Gernsheim, 2001 cit. podle Sirovátka et al., 2006, s. 30)

Napětí mezi rodinou a zaměstnáním je dnes silnější nejen díky změnám na trhu práce a v zaměstnání, ale i kvůli tomu, že se mění samotná rodina jako sociální instituce. V posledních desetiletích se v Evropě nejen zásadně proměnila podoba rodiny, ale došlo i k zpochybnění jejího dosavadního konceptu (funkcí rodiny, interní uspořádání vztahů, proměna stability atd.); tyto změny otřásly i rodinnou ideologií v moderní době. Vše se týkalo také české společnosti. Možný shrnuje nynější trendy jako diferenciaci rodinných modelů, modifikace životního cyklu a narůstání celoživotní bezdětnosti (Možný, 2006, s. 191). Domácnosti tvořené manželským párem s dětmi, což se běžně chápe jako rodina, tvoří dnes v Evropských zemích pouze asi čtvrtinu ze všech domácností (Možný, 2006, s. 25). Změny v oblasti rodinného života vedou ke snižování stability partnerských svazků (manželství i nesezdaného soužití) a k oslabování vnitřní soudržnosti rodin, dále také dochází ke snižování potenciálu její vnitřní solidarity a vzájemné pomoci. Následně se oslabuje i pečovatelská funkce rodiny, jak ve vztahu rodičů k dětem, tak i ve vztahu ke svým rodičům. Slábnou totiž finanční, ale i časové zdroje rodin, pro plnění této funkce, což je dáno mimo jiné také tím, že členové širší rodiny jsou vzdáleni prostorem a často nesdílejí jeden byt/dům, ale ani jednu obec. Přispívá k tomu také snižování početnosti rodin, ale také větší důležitost mimo-rodinných aktivit jednotlivých členů – příkladem je rostoucí zaměstnanost žen a jejich angažovanost v zaměstnání. Bohužel slábne také motivace k rodinné solidaritě. Mezi náklady rodinné solidarity je dnes nezbytné řadit také naplnění vlastních ambicí jak mužů, tak žen; na jejich realizaci nezbyvají, v důsledku nutných výdajů na děti a domácnost, peníze ani čas. Někteří autoři upozorňují na to, že pokud oba partneři pracují na plný úvazek, tak mají méně času, který by mohli věnovat rodině i sobě navzájem. Napětí a stresové situace vznikají také při střetu pracovních a rodinných povinností nebo také při volbě mezi kariérou a rodinou. Tradičně je to vykládáno jako volba charakteristická pro ženy, kdy ženy volí mezi mateřstvím a pracovní kariérou. Dochází k tomu zejména u vzdělanějších vrstev či v případech kdy žena má vyšší vzdělání než muž, situace se v posledních letech mění. Přesto však jsou to v dvoukariérových rodinách stále ženy,

kdo je nucen do volby. Není to dáno pouze péčí o děti, ale také o další členy širší rodiny, kteří ji potřebují (nemocní, staří, různě handicapovaní). (Sirovátka et al., 2006, s. 30-31)

Dohromady se sociálními faktory jsou v pozadí růstu napětí mezi zaměstnáním a rodinou také současné trendy demografických procesů. A zpětně pak jsou tyto trendy nyní podobou zaměstnanosti ovlivňovány. Zaměstnanost žen není jediným a pravděpodobně ani nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje plodnost a následně tak i celkovou reprodukci lidstva, nejedná se však o faktor zanedbatelný. Ať je to dáno tlakem mezi rolí ženy v rodině a v zaměstnání nebo mateřskou a profesní kariérou, či tlakem, který vyplývá ze souhrnných vztahů a změn dělby práce v moderní rodině. Tak jako tak, v průmyslově rozvinutých zemích připadá v důsledku spojení vlivu úbytku dětí v rodinách a dobrovolné bezdětnosti číslo v průměru na jednu ženu zhruba 1,3 dítěte, což nezajišťuje ani samotnou reprodukci jejich populací. (Foster, 2000. In: Sirovátka, 2008, s. 35) Většinu těchto případů je nutné přisoudit vlivu biologických faktorů a přesunu prvního těhotenství do pozdějšího věku, který je z větší části dán sociálními faktory, kdy faktory spojené se zaměstnáním patří mezi nejdůležitější. Odložená mateřství se však ne vždy realizují – z několika důvodů, biologických a sociálních. Vztahuje se to především na opakovaná těhotenství (druhé a třetí dítě). Odsunutí prvního těhotenství do pozdějšího věku znamená zkrácení reprodukčního období a s tím spojené problémy jako jsou potíže s koncepcí, rizika těhotenství a také roste podíl neúspěšných těhotenství.

To platí pro celou Evropu a pro některé evropské země je to dokonce typičtější než pro tu naši. Přestože většina případů se odůvodňuje posunem reprodukčního cyklu a jen malá část těchto případů je dána vědomým odmítnutím mateřství, roste počet osob, které ve svém životním cyklu nemají pro rodičovství vyhrazeno žádné místo. To, že stále větší počet osob po ukončení svého reprodukčního období zůstává bezdětnými, vede k jejich větší odkázanosti na sociální stát. Na podobném principu funguje i stárnutí populace a z toho plynoucí přibývající počet starých osob odkázaných na péči jiné osoby. Tudíž v rodinách i ve společnosti celkově to klade nové nároky na rodinnou solidaritu a kombinaci rodinného života se zaměstnáním. Zasahuje to oblast jak zaměstnání, kde se zaměstnavatelé potýkají s pracovní silou zatíženou pečovatelskými povinnostmi, tak i sociální stát. Obě strany – zaměstnavatelé i sociální stát – pak mají na výběr: buď podporovat rodinu těmito povinnostem dostát (poskytnutí dostatečného času, finančních prostředků či obojího) nebo tyto jejich povinnosti nahrazovat naplacenými ale i placenými službami určenými pro tyto potřeby. (Sirovátka et al., 2006, s. 35)

Jedním z problémů je také to, že rodina, která vystačí (a spokojí se) s jedním příjmem, se stala nenávratnou minulostí. Vstup žen na trh práce byl důsledkem ekonomické nutnosti a snaha žen o emancipaci. V posledních desetiletích docházelo k diverzifikaci forem rodinného života, ke změnám ve struktuře domácnosti a rodinného života, změnám spotřeby a životního stylu, na což měla vliv integrace žen do pracovního trhu. Mělo to také za následek, že se dnes žádný z členů rodiny nevěnuje pouze péči o ostatní rodinné příslušníky. Problémem je, že zatímco muži role živitele zůstala, ale vyšší podíl na účasti při plnění povinností pro správný chod rodiny zevnitř se od něj neočekává, ženě role živitelky přibyla, aniž by byla zbavena očekávání, které se k ní vztahují v souvislosti s „managementem rodinného života“ a péčí o členy rodiny. Zejména v dvoukariérových rodinách, v nichž jsou oba partneři zaměřeni především na svou pracovní kariéru a na úspěchy v zaměstnání, vzniká mezi oblastí rodiny a oblastí zaměstnání (také mezi oběma partnery) zvýšené napětí. (Sirovátka et al., 2006, s. 32)

„Dnešní“ rodina se poměrně liší od té, na kterou byli zvyklí naši dědečkové a babičky, prošla mnoha změnami a neklade se už tak velký důraz na manželství. Pravděpodobně pracovní kariéra je jedním ze stěžejních důvodů těchto změn a rozmáhá se využívání jiných forem soužití. Stejně tak s tímto aspektem souvisí i odklad mateřství, což není trendem jen u nás, ale v celé Evropě. V následující kapitole se zaměříme na problematiku ústupu od nukleární rodiny založené na manželství.

2.1 Ústup od nukleární rodiny založené na manželství

Formy soužití jednotlivých lidí jsou dnes daleko heterogennější, než byly v období těžkého kapitalismu. Kulturní tlak na určitý, typický a všeobecně závazný model rodiny zeslábl. Nachází se různá řešení a různí lidé určitým způsobem rozhodují při volbě svého partnerského soužití podle svých přirozených preferencí. Tradiční model nukleární rodiny založené na manželském svazku ustupuje do pozadí. Některé z autorů to navádí k tomu, že metaforicky hovoří o rodině jako o „zombie“ kategorii, kterou se stala z důvodu procesu individualizace života rodin v dnešní průmyslové společnosti. Stejně jako sociální třída, i když je v podstatě mrtvá. (Beck a Beck-Gernsheim. In: Sirovátka et al., 2006, s. 32) Nesezdaná soužití, jejichž počet v poslední době velmi vzrostl, mohou být nejen epizodami v životě lidí, ale i celoživotním popřípadě dlouhodobým vztahem, během jehož průběhu se mohou, ale také nemusí změnit v manželství. (Sirovátka et al., 2006, s. 32)

Míru prospěšnosti manželství nebo nesezdaného soužití jedinců ovlivňuje také praxe sociálního státu. „Oprávnění k čerpání zdrojů z redistribuce prováděné sociálním státem mohou být nastavena tak, že zvýhodňují partnery žijící v manželství.“ (Sirovátka et al., 2006, s. 33) V jiném případě však tato oprávnění mohou být občas dostupnější spíše osamělým jedincům, a z toho důvodu se vyskytuje životní strategie nesezdaných párů, které žijí jako rodina, ale vystupují jako samostatné domácnosti odděleně bydlících osob. Někteří autoři hovoří o této formě partnerského vztahu, v kontextu pracovního trhu, jako o vztahu na neúplný úvazek. Nárůst podílu nesezdaného soužití a odlišování jejich forem je nejen strategií akceptovanou vůči sociálnímu státu, ale i výrazem pokračující individualizace společnosti a gradující neochoty mužů a žen přijímat trvalejší vzájemné závazky.

Ve stále větším měřítku se také partnerský vztah (ať už se jedná o manželství nebo jakoukoliv formu nesezdaného soužití) v rodinu nemění. V případě sdílíme-li názor, že „rodina se z lidského páru zakládá až narozením prvního dítěte“ (Možný, 2006, s. 18). Roste přitom jako počet párů bez dětí, tak i počet jednočlenných domácností a s tím i počet dětí narozených mimo manželství. Zároveň se mění i postoje veřejnosti a sociálního státu k mimomanželským formám partnerství, dětem narozeným mimo svazek manželský a také k bezdětnosti. (Sirovátka et al., 2006, s. 33)

Plození dětí přestává být tak spontánní jak tomu bylo dříve a stává se stále častěji věcí rozumové úvahy a finanční i časové kalkulace, což podporují masové rozšíření antikoncepce, sexuální výchova ve školách i nové reprodukční technologie. Při plánování dětí se partneři ohlížejí na svou pracovní kariéru a rodičovství odkládají. Existuje zde ovšem jisté riziko nezamýšlených důsledků, kterou jsme již zmínili. „Racionální úvahou“ odložená početí se mohou stát početími neuskutečněnými či nerealizovanými.“ (Sirovátka et al., 2006, s. 40) Protože zároveň roste i riziko nerození dětí s handicapem, může se taková strategie, snižující osobní rizika, stát rizikovou pro konkrétní partnery, ale i pro celou společnost. (Sirovátka et al., 2006, s. 40)

Laicky řečeno, ústup od nukleárních rodin založených na manželství vyúsťuje z většiny případů v nesezdaná soužití, tudíž tyto problematiky úzce souvisí. Jediným problémem není to, že páry neuzavírají manželství, ale také to, že plození dětí není už tak spontánní a přidáme-li k tomu velké rozšíření antikoncepce a další aspekty, tak to pro naši populaci největší nic dobrého (minimálně stárnutí populace). V následující podkapitole se budeme zabývat nesezdanými soužitími a celkově poklesem sňatečnosti.

2.2 Nesezdaná soužití, pokles sňatečnosti

Reprodukční strategie mladých žen, které se přibližují nebo už jsou ve věku potencionálního mateřství po přelomové změně politických a ekonomických poměrů na začátku 90. let, odlišují se podstatně od reprodukčních strategií jejich matek. Otevření společnosti a ekonomiky rapidně navýšilo hodnotu ztracených příležitostí, které v sobě nese rané rodičovství. Nově se zvýšila dostupnost univerzálního vzdělání, nabídla se možnost cestovat a objevila se možnost podnikat. Po změně politického režimu ztratilo rozhodnutí pro svazek manželský a rodičovství atraktivitu jedné z velmi mála šancí na původní svobodné rozhodnutí. Výbuch nabídky konzumních příležitostí nebyla doprovázena odpovídajícím růstem kupní síly a konzumní snahy začaly významně převyšovat reálné možnosti. Mladí jedinci začali odkládat rodičovství a sňatek. Věk prvorodiček i věk prvního sňatku narůstal a začal se v českých zemích přibližovat historicky běžnému věku a tudíž i věku obvyklému ve vyspělých zemích.

Vzestup věku uzavírání prvního sňatku probíhal celá 90. léta a pokračuje i v prvním desetiletí 21. století. Nastává doba, kdy ve vyšším věku často vstupují do manželství ti, kteří by se dřívějším reprodukčním režimu ženili a vdávali už v první polovině 90. let, ale vlivem společenských změn a otevřením nových příležitostí sňatek stále odkládají. Často však mají „odkládané“ první dítě a to bez uzavření sňatku: množství dětí narozených mimo manželství narůstá stále rychleji. (Možný, 2006, s. 255)

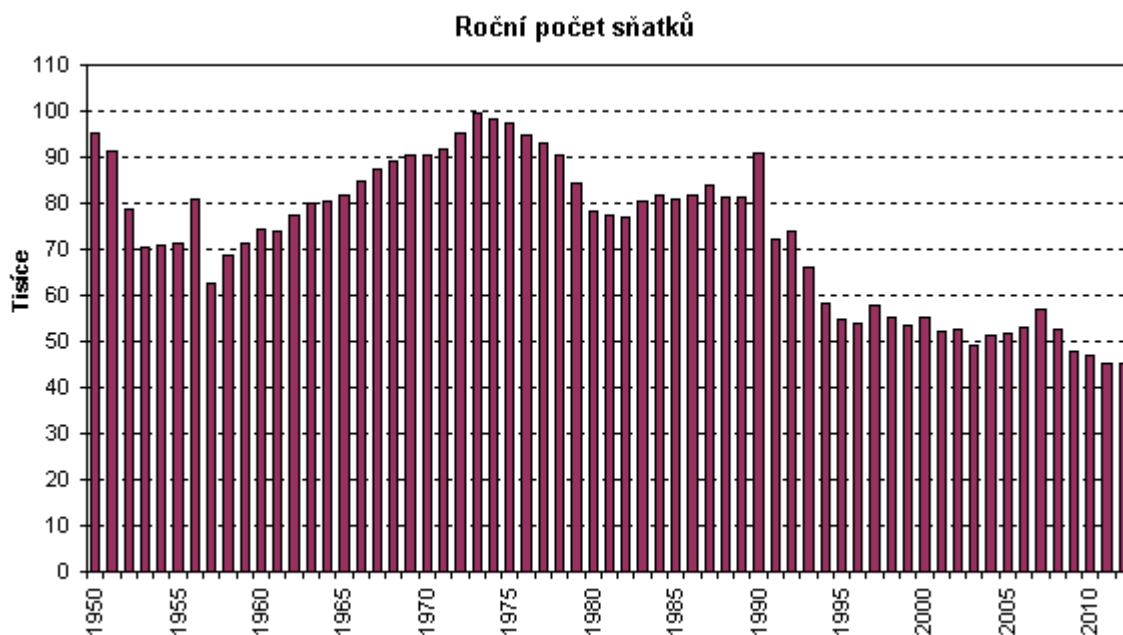
Počty uzavřených sňatků

Roční počet sňatků klesl pod 50 tisíc v České republice poprvé v roce 2003. Od roku 2004 počet uzavřených manželství začal opět narůstat, avšak ne příliš zřetelně. K výraznějšímu nárůstu nově vzniklých manželství došlo až v roce 2007, kdy bylo uzavřeno o 4,3 tisíce manželství více než v roce předešlém. Celkem bylo v roce 2007 oddáno 57 157 párů, což bylo nejvíce za posledních 10 let. V následujících letech ale uzavíralo sňatek manželský stále méně osob a v roce 2011 se v České republice uskutečnilo 45 137 svateb, což činilo nejméně od roku 1918. V roce 2012 se počet uzavřených manželství mírně zvýšil, přičemž bylo zaznamenáno 45 206 manželství.

Sňatky podle rodinného stavu

Z hlediska rodinného stavu existovala i v roce 2012 mezi snoubenci značná stejnorodost, neboť 79 % manželství bylo uzavřeno mezi osobami stejného rodinného stavu. Stejně jako

v předchozích letech byl i v roce 2012 uzavřen největší počet sňatků mezi dvěma svobodnými snoubenci. Dlouhodobě druhou nejčetnější skupinu tvoří sňatky, kdy byli oba z manželů před sňatkem rozvedení. V roce 2012 bylo takových svateb 6 191, tj. 14 %. Následovaly svazky rozvedené a svobodné osoby, přičemž o něco častější jsou sňatky dosud neprovdané ženy s rozvedeným mužem než svobodného muže s rozvedenou ženou. Tyto podíly se v minulých letech výrazně neměnily. (Český statistický úřad, 2013)

Graf 1 Roční počet sňatků (ČSÚ, 2013)

Dalo by se říct, že manželství už není hlavní životní prioritou mladých lidí. Čím více možností máme, tím více jich chceme vyzkoušet. V dnešním světě lidé cestují, podnikají a vzdělávají se více a snáze než dříve, tudíž na manželství a rodinu pomýšlejí až v pozdějším věku. V následující podkapitole budeme hovořit o změnách v reprodukčním chování a také změnách hodnot.

2.3 Změny v reprodukčním chování a změny hodnot

Formy soužití a míry sňatečnosti však nejsou pro reprodukci společnosti a povahu sociálních vztahů tak podstatné jak by se mohlo na první pohled zdát. Co je opravdu důležité, je rodičovství. Až dítě mění opravdu významně povahu života páru a odlišuje ho od povahy života jednotlivce, více než to, jestli má pár své soužití legitimizováno sňatkem.

Hodnotové výzkumy mladší generace zatím ukazují spíše tradiční hodnotové motivace při utváření párů. Nejvyšší hodnou u ideálního životního partnera je jak pro ženy, tak i pro muže dobrý vztah k dětem. Následuje „smysl pro rodinný život“, „zodpovědnost a poctivost“, „dobré vychování“ a „tolerantnost“. Tyto hodnoty jsou na první příčky voleny nejčastěji jak ženami, tak i muži. Vývoj porodnosti však ukazuje na možnou změnu těchto postojů a očekávání u lidí. Najít partnera s těmito charakteristikami je očividně stále těžší.

V 70. letech 20. století (v době, kdy ve většině evropských zemích porodnost klesala), došlo v České republice k výrazné vlně zvýšené porodnosti. Lidé se stahovali do soukromí a měli děti. Generace, která procházela obdobím zakládání rodiny po přelomu století, je tedy početně silná, slabší ročníky přišla až před rokem 2010. Vysoká porodnost totiž skončila na začátku 80. let 20. století. Od té doby se v českých rodinách rodí čím dál méně dětí. Po změně režimu porodnost v České republice znovu prudce klesla a od poloviny 90. let se zhruba ustálila. Původně se očekávalo, že jakmile dívky ze silných ročníků z poloviny 70. let dospějí do mateřského věku, celkový počet narozených dětí opět výrazně vzroste, i v případě, že by porodnost dále klesala. Nestalo se tak. Pro tuto generaci je totiž stále vysoký charakteristický podíl bezdětných žen, a když má žena své první dítě po třicítce, je nepravděpodobné, že v průběhu života bude mít 3 a více dětí, i dvoudětná rodina je méně pravděpodobná. (Možný, 2006, s. 259 - 260)

V letech 2006-2010 se celkem živě narodilo 575 534 dětí, což bylo o téměř 100 tisíc více než v předešlém pětiletém období. V roce 2006 se živě narodilo 105 813 dětí, v dalším roce to bylo 114 632, což bylo o 8,3 % více než v roce předchozím a představovalo to největší meziroční změnu v uplynulých 5 letech. Od roku 2008, v němž se živě narodilo 119 570 dětí, tedy vyjma roku 1993 nejvíce v historii samostatné České republiky, počty narozených dětí klesaly o 1 % ročně. Došlo tak k zastavení vývoje rostoucího trendu počtu narozených dětí, která byla odborníky očekávána. Zvýšený počet narozených dětí v posledních 5 letech oproti předešlému období souvisel s trendem posunu mateřství do pozděj-

šího věku u početných generací žen narozených v polovině 70. let. (Český statistický úřad, 2011)

Vývoj počtu narozených

Rok	Narození celkem	v tom		Živě narození meziroční změna (v %)	Živě narození na 1 000 obyvatel	Mrtvě narození na 1 000 narozených
		živě	mrtvě			
1993	121 470	121 025	445	x	11,7	3,66
1994	106 915	106 579	336	-11,9	10,3	3,14
1995	96 397	96 097	300	-9,8	9,3	3,11
1996	90 763	90 446	317	-5,9	8,8	3,49
1997	90 930	90 657	273	0,2	8,8	3,00
1998	90 829	90 535	294	-0,1	8,8	3,24
1999	89 774	89 471	303	-1,2	8,7	3,38
2000	91 169	90 910	259	1,6	8,8	2,84
2001	90 978	90 715	263	-0,2	8,9	2,89
2002	93 047	92 786	261	2,3	9,1	2,81
2003	93 957	93 685	272	1,0	9,2	2,89
2004	97 929	97 664	265	4,2	9,6	2,71
2005	102 498	102 211	287	4,7	10,0	2,80
2006	106 130	105 831	299	3,5	10,3	2,82
2007	114 947	114 632	315	8,3	11,1	2,74
2008	119 842	119 570	272	4,3	11,5	2,27
2009	118 667	118 348	319	-1,0	11,3	2,69
2010	117 446	117 153	293	-1,0	11,1	2,49

Tabulka 1 Vývoj počtu narozených (ČSÚ, 2011, s. 6)

Je paradoxní, že ve světě, kde existuje čím dál více zkrášlovacích prostředků a různých kurzů, které nám radí jak najít správného partnera, tak je pro nás najít partnera stále těžší a těžší. Otázkou zůstává, zda nejsou pouze kladeny větší nároky na potenciálního partnera, z důvodu mnoha možností, než tomu bylo dříve, a sami si toto párování neztěžujeme. Z toho vyplývá, že člověk, který si „ideálního“ partnera najde, chce s ním nejprve určitý čas žít a až poté zakládat rodinu. Ale s touto „zkušební dobou“ narůstá také věk (především žen) a rodičovství se odkládá, s tím úzce souvisí nižší stabilita rodin.

2.4 Menší stabilita rodin

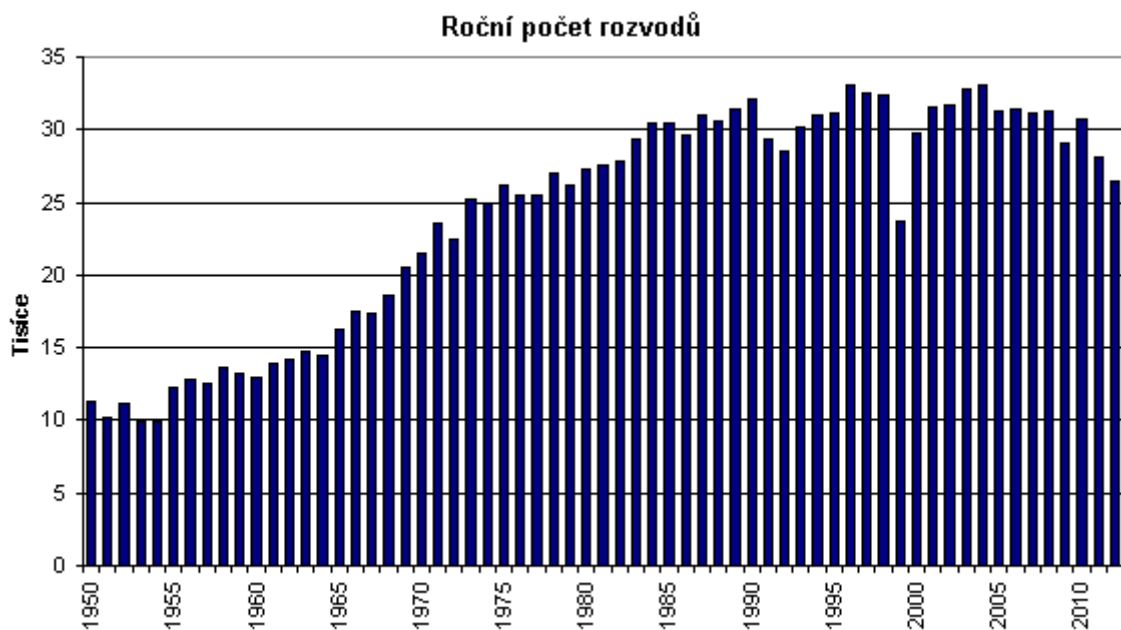
Můžeme konstatovat, že s nástupem modernity se rozvolnila některá významná pouta, díky kterým držela společnost pohromadě rodinu jako mezigenerační společenství i jako manželský pár. Oslábla především síla ekonomického tlaku na udržení rodiny. Rodina už není hlavně společenstvím majetku a sdíleným hospodářstvím, jehož základem byla domácnost vlastníci dům, který sloužil jako ekonomická i výrobní jednotka. To drželo pohromadě generace, které se v něm postupně střídaly. Manželský pár, který zaručoval fyzickou reprodukci, pak spojilo manželství, jehož trvalost byla garantována transcendencí: co Bůh spojil, člověk nerozlučuj. (Možný, 2006, s. 266)

V dnešní době se snižuje stabilita manželství a je velmi zproblematizován model celoživotního manželství (obecně partnerství). Stejně jako kariéra pracovní, taktéž kariéra partnerských vztahů je dnes oproti minulosti přerušovanější. Rozchod se stal pro nemalou část párů normální součástí jejich životních cyklů a běžným způsobem řešení problémů v manželství. Tento fakt ovlivňuje vnitrorodinnou solidaritu, neboť v případě snižování hodnoty normy „dokud nás smrt nerozdělí“, oslabuje se pochopitelně i závaznost slibu „sdílet společně dobré i zlé“. Jedinci přizpůsobují své životní strategie zvýšenému riziku rozvodu (a týká se to také dětí). Rozchod komplikuje jak formalizace vztahu sňatkem, tak i děti a společný majetek. Snaha udržet oddělené vstupní kapitály jedinců tak narůstá. Můžeme říci, že i vědomá rizika rozchodu přispívají k odkládání prvního těhotenství nebo dokonce k bezdětnosti partnerů. Paradoxně všechny tyto strategie (neexistence dětí, malé společné vlastnictví nebo nízká vzájemná závislost partnerů) zpětně tyto rozchody usnadňují, protože „zajištěná“ žena je „snadněji partnerem opouštěna“ stejně jako „snadněji partnera opouští“, tolerance ze strany společnosti je také větší. Obecně se přitom zjišťuje mezigenerační přenos – u osob, které pochází z rozvedené rodiny je vyšší riziko vlastního rozvodu. Stejně tak některé studie poukazují na to, že děti osamělých rodičů připisují větší důležitost jejich osobní autonomii, příjmové nezávislosti a jsou zdrženlivější, co se týče jejich manželství a rodičovství (může to být i zkušeností, že je i život bez partnera či partnerky uspokojivý). (Sirovátka et al., 2006, s. 34)

Avšak šance na stabilní rodinu není tak malá, jak naznačuje padesátiprocentní pravděpodobnost rozpadu manželství (kterou vyčteme ze souhrnné míry rozvodovosti). Především ji zvyšují opakované rozvody a z toho důvodu, že jistá malá část populace se rozvede za ži-

vot několikrát a tito „rotující“ jedinci pak zvyšují celkovou rozvodovost a jakoby snižují počet těch, kteří se nikdy nerozvedou. (Možný, 2006, s. 268)

V roce 2012 bylo rozvedeno 26 402 manželství, což bylo o 1,7 tisíce méně než v roce 2011. Takto nízký roční počet rozvodů byl naposledy zaregistrován koncem 70. let 20. století. Změny v absolutním počtu rozvodů zrcadlí vývoj intenzity rozvodovosti a také se v nich odráží úroveň sňatečnosti z předešlých let. (Český statistický úřad, 2013)

Graf 2 Roční počet rozvodů (ČSÚ, 2013)

Menší stabilita rodin je viditelná především v celkovém počtu rozvodů, který není zrovna malý. Ač zde hrají roli aspekty jako je opakovaná rozvodovost a existence jistého procenta „sňatkových podvodníků“, tak musíme konstatovat, že rozvodovost jako taková, je velkým problémem dnešní doby. V další kapitole se budeme zabývat problematikou životního stylu.

3 ŽIVOTNÍ STYL A JEHO ZNAKY

Odborná literatura rozlišuje v této sféře dva odlišné termíny – životní způsob a životní styl. V případě, že se bavíme o životním způsobu, tak máme na mysli hlavně makrostrukturální stránku sociálních vlivů (ekonomické, ekologické, technické, celospolečenské a skupinové působení). Pojem **životní způsob** bývá obvykle vztahován k větším sociálním komplexům. Jedná se poté o typický životní způsob národů, států nebo světadílů (život v USA, asijských nebo severských státech). Dalším významným znakem, který determinuje životní způsob, je náboženství. „Na životní způsob proto někdy nahlížíme jako na soubor podstatných rysů vyjadřujících činnosti národů a sociálních skupin v určitých společenských podmínkách.“ (Kraus, 2008, s. 166)

Termín **životní styl** vyjadřuje spíše individuální ideální organizaci životních forem do harmonického celku. „Životní styl je charakterizován jako široký komplex činností s nimi spjatých postojů, norem, hodnot, návyků, které mají trvalý ráz a jsou pro každého individuálně specifické – vystihují jeho osobitost.“ (Kraus, 2008, s. 166 - 167) Životní styl každého jedince je zasazen do širší společenské souvislosti, ovlivňuje ho historický vývoj, tradice, kulturní a ekonomická úroveň společnosti. (Kraus, 2008, s. 166 - 167)

Dle Průchy, Walterové a Mareše (2009, s. 390) je životní styl „typický způsob uspořádání činností, jednání lidí, vztahů, vědomí hodnot, norem a věcného prostředí ve společnosti, které je integrací životních způsobů jedince. Na převládajícím životním stylu závisí prestiž vzdělání, postoj veřejnosti ke škole aj.“

„Znaky životního stylu:

- **Kognitivní hodnocení sebe samého a svého postavení ve světě** – základním východiskem života každého jedince je jeho osobní životní filosofie.
- **Způsob prožívání** – Lidé se navzájem odlišují kvalitou a intenzitou prožitků: snaha potlačovat přirozené emoce může někdy vést až k poruchám zdraví.
- **Vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě** – nejtypičtější formou regenerace duševních sil je kompenzační seberealizace, za velmi důležitou považujeme dovednost účinně relaxovat.

- **Zvládání sociální interakce** – pro člověka je důležité disponovat dostatečnou sociální sítí, která mu zaručuje pocit bezpečí a jíž může důvěřovat, ale zároveň by se neměl stávat citově závislým na jedné osobě a připravit se o svou citovou autonomii.
- **Ego úroveň** – ke zvládnutí obtížných životních úkolů musí být člověk dobře osobnostně vybaven (Žumárová, 2001 cit. podle Kraus, 2008, s. 167).“ (Kraus, 2008, s. 167)

Podle převládajících hodnot lze životní styly rozdělit například na:

- **Životní styl s náplní studia.** Je provozován lidmi, kteří často čtou, chodí do divadla, jezdí na výlety, ale také sledují televizi. Pro tuto skupinu je typická zvědavost.
- **Životní styl, který považuje za důležitou hodnotu hru a zábavu.** Tato podoba je typická pro sportovce nebo sportovní fanoušky, ale také pro hráče různých her, pravidelné návštěvníky zábavních podniků a příznivce nejrůznějších oslav.
- **Životní styl s rozjímáním.** Je provozován buď jednotlivcem, nebo v komunitách. (Kraus, 2008, s. 167-168)

Životní styl je obsahově velmi rozsáhlá sféra zahrnující i na první pohled navzájem málo související témata. Má velmi mnoho asociací, souvislostí a představ, vztahuje se k oblastem jako je móda a odívání, zdraví a pohyb, bydlení, ekologické chování, konzumní chování, odlišnosti minority od majority atd. (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 51)

„Životní styl zahrnuje formy dobrovolného chování v daných životních situacích, které jsou založené na individuálním výběru z různých možností. Můžeme se rozhodnout pro zdravé alternativy z možností, které se nabízejí, a odmítnout ty, jež zdraví poškozují. Životní styl je tedy charakterizován souhrnem dobrovolného chování (výběrem) a životní situace (možností).“ (Machová, Kubátová et al, 2009, s. 16)

Dle Machové a Kubátové (2009, s. 16) je nezbytné si uvědomit, že rozhodování člověka ve volbě životního stylu není svobodné, ale je podřízeno rodinným zvyklostem, tradicím, vzdělání, věku, ale také sociálnímu postavení, rase a postoji jedince. Lze tedy vyvozovat, že výchova k životnímu stylu začíná převážně v rodině.

Jako nejobecnější vymezení životního stylu můžeme považovat například tuto definici: „Životní styl je způsob, jakým lidé žijí – tedy jak bydlí, stravují se, vzdělávají se, chovají se v různých situacích, baví se, pracují, spotřebovávají, vzájemně komunikují, jednají, rozhodují se, cestují, vyznávají a dodržují určité hodnoty, starají se o děti, pěstují potraviny, vyrábějí atd.“ (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 51 - 52)

Definice životního stylu jako způsobu jakým lidé žijí je považována za tu nejobvyklejší, na které se shodnou snad všichni sociologové (obdobou je vymezení sociologie jako vědy o společnosti). Problém je v tom, že ač je to pravda, tak příliš mnoho to neobjasňuje. Z tohoto důvodu si v následující části vymezení obsah životního stylu – okruhy problematiky do něj spadající.

Má řadu součástí, prvků, složek, aspektů a má na něj vliv celá řada faktorů. K pochopení součástí může přispět následující **konceptuální schéma**, které bylo vytvořeno na základě otázek, které si sociologové nejčastěji kladou při zkoumání životního stylu. (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 53)

SCHÉMA PROBLEMATIKY ŽIVOTNÍHO STYLU JEDNOTLIVCE

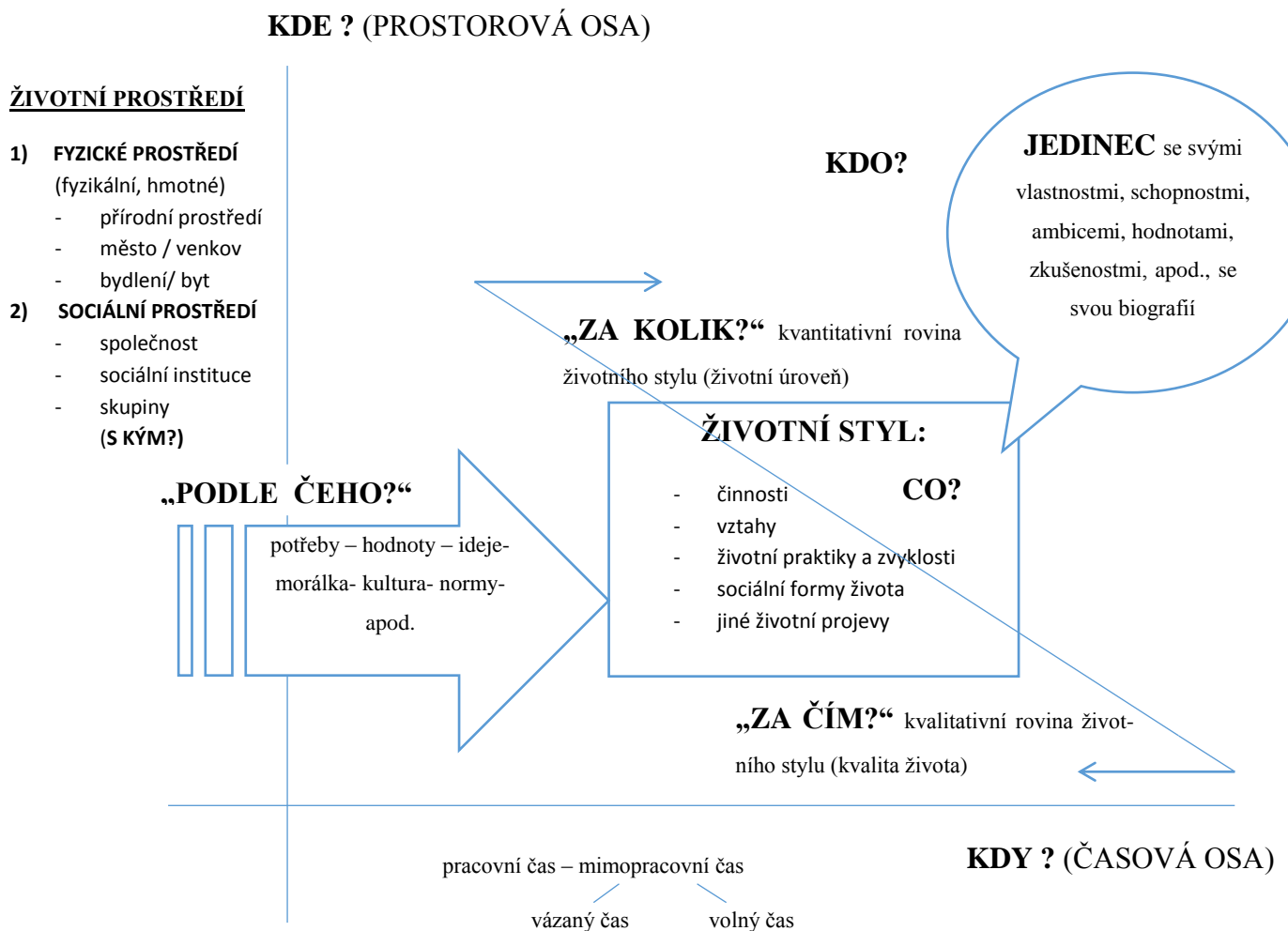

Schéma 1 Problematika životního stylu jednotlivce (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 54)

Zde se budeme hovořit o otázce „CO?“ vlastně konkrétně životní styl zkoumá – do „způsobu, jakým lidé žijí“ se vleze opravdu mnoho různých skutečností, jevů, procesů a vztahů.

Je kladen důraz na to, že činnosti, vztahy i praktiky jsou **charakteristické** pro určitý subjekt, což značí opakované, typické (ne ojedinělé nebo náhodné) – v důsledku z toho vyplývá jistá míra předvídatelnosti těchto činností, vztahů a praktik. Použití výrazu **určitý subjekt** poukazuje na úzký vztah životního stylu vůči tomu, kdo jím žije (na jedné straně jednatel, sociální skupina, komunita či dokonce společnost a na druhé straně konkrétní osoba se svou osobitou biografií a svými osobnostními charakteristikami). Činnosti, praktiky a vztahy jsou situovány hlavně do **každodennosti**, což ve své podstatě odpovídá cha-

rakterističnosti. V opozici ke každodennosti stojí **svátečnost**, která zahrnuje slavení různých svátků a jejich rituálů, i přesto, že se nejedná o záležitost všedního dne. (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 55)

V případě, že si položíme otázku „**KDO?**“, tak máme na mysli subjekt, což je **nositel životního stylu**. Vymezuje 3 základní subjekty:

- **individuum**: jedná se o nejkonkrétnější rovinu, v jejímž zkoumání se značně projektují i poznatky a přístupy psychologické a sociálně psychologické;
- **skupina**: jedná se o nejfrekventovanější případ v sociologickém zkoumání (často v pojetí subkultury), kdy se jedná o určitou skupinu osob, jejichž životní styl má podstatné společné rysy;
- **společnost**: z důvodu největší obecnosti se jedná o nejproblematictější subjekt (nelze hovořit o skupině z toho důvodu, že u mnoha jednotlivců by bylo velmi obtížné najít společné rysy). Zůstává otázkou, zda lze vůbec hovořit o životním stylu celé společnosti (nebo pouze širší komunity). V případě, že by životní styl společnosti měl představovat jakýsi součet (přinejmenším zjednodušený) životních stylů jedinců tvořící společnost, jak efektivně „shrnout“ různé životní styly, jimiž lidé žijí? Nebo by bylo více opodstatněné vytvoření jakéhosi „průměru“, který se občas vyskytuje v žurnalistické sféře? (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 57-58)

V rámci otázky „**KDO?**“ na úrovni skupin se zkoumají především společné rysy jako je například pohlaví, gender, věk, vzdělání, profese, zdravotní stav, rodinný stav a postavené ve společnosti... (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 58)

Další zkoumanou otázkou je otázka „**KDY?**“. V této sféře hovoříme o časových dimenzích, ve kterých se odehrává život člověka. Otázka „**KDE?**“ (a „**S KÝM?**“) řeší prostor, prostředí, obecně vzato životní prostředí, ve kterém se život (životní styl) odehrává. Toto prostředí můžeme rozdělit na fyzické a sociální. V neposlední řadě se ptáme „**PODLE ČEHO?**“, což musíme brát lehce s nadhledem, protože se jedná o to, podle čeho člověk žije, čím se řídí (morálka, ideje, normy, hodnoty, potřeby...). „**ZA KOLIK?**“ a „**ZA ČÍM?**“, ač by tyto dvě otázky mohly existovat samostatně, tak tvoří dvojotázku s dvěma těžko odlučitelnými pojmy. „**ZA KOLIK?**“ - zde se jedná o ekonomické podmínky života jedince, které bývají reprezentovány kategorií životní úrovně. „**ZA ČÍM?**“ - je bráno s nadsázkou, protože se ptáme, kam by chtěl člověk za svého života dojít, za čím chce jít,

jak vypadá „svět“... Jedná se o určitou kvalitu života, která je spojena s hodnotami člověka. (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 59 - 64)

Jak už je výše zmíněno, se životním stylem úzce souvisí životní úroveň a kvalita života. Rozlišujeme životní úroveň společnosti a jednotlivce (nebo také domácnosti), může být chápána jako materiální blahobyt společnosti. Měří se pomocí tzv. hrubého domácího produktu (HDP) na osobu. Tento „materiální blahobyt“ se týká především úrovně spotřeby, materiálního vybavení domácností a celkově věcí, které můžeme koupit a které má člověk k dispozici. Také se samozřejmě odvozuje od výše příjmů osob a domácností. (Kubátová, 2010, s. 20 -21)

Kvalita života jedince nebo rodiny je většinou chápána jako „kulturnost“ životního stylu, což se může týkat kulturnosti trávení volného času, vybavení domácností kulturními předměty (např. knihy), nebo také výše vzdělání, popřípadě náročnosti vykonávané práce. Avšak kvalita života bývá také spojována s problémem člověka být sám sebou, popřípadě odcizení, s problémem smyslu života a se zdravím nebo také se spokojeností se životem samotným.

Termín kvalita života může být také brána z širšího hlediska a to jako zajištění příslušné kvality života občanům. V takovém případě se kvalita týká bezpečí, veřejného klidu, dopravy (silnice, železnice), zdravého životního prostředí, komunikace (telefon, internet, pošta) apod. (Kubátová, 2010, s. 21 - 22)

Životní styl jako takový je velmi široký pojem, zasahuje do mnoha oblastí života člověka. Ať už hovoříme o tom, jak bydlíme, stravujeme se, vzděláváme se, pracujeme, jednáme, staráme se o děti atd., je to součástí každého z nás a měli bychom dbát na to, aby toto „prožívání“ všeho mělo určitou kvalitu a úroveň. V následující podkapitole se budeme zabývat faktory, které nás v našem životním stylu ovlivňují.

3.1 Faktory ovlivňující životní styl

Objektivní společenské faktory jsou v největší míře určovány ekonomickými a politickými poměry v konkrétní společnosti. Ekonomická situace podmiňuje jak vlastní pracovní činnosti jedince, tak i jeho činnosti ve volném čase - například životní styl skupin lidí bez práce velmi ovlivňuje vysoká nezaměstnanost. Při formování životního stylu důležitou roli hrají kulturní tradice. Participují na utváření života jednotlivce i celé společnosti. Život jedince také ztvárňují zvyky a jednání praktikované v orientační rodině (způsob jakým lidé

hospodaří v domácnosti, výchova dětí a trávení volného času, uspokojování biologických a kulturních potřeb). Na životní styl má také vliv úroveň vědeckého a technického rozvoje konkrétní společnosti. **Subjektivní faktory** jsou vymezeny individuálními potřebami a záměry jedince, patří mezi ně psychologické charakteristiky (jako jsou například intelektová úroveň, temperamentové vlastnosti...), dále také pohlaví, zdravotní stav a věk jedince. Podstatnou část v motivační struktuře a v chování tvoří hodnotový systém. V neposlední řadě na úroveň a kvalitu životního stylu má také vliv míra dosaženého vzdělání. (Kraus, 2008 s. 168 -169)

Podstatnou součástí faktorů podílejících se na formování životního stylu jsou také globální trendy. Vznik základů globálního životního stylu se odvíjí od rozvoje obchodu, cestování a televize – dnes už se do každé vzdálené vesnice dostává jakýsi obraz stejného životního modelu. Avšak se zvyšující se uniformitou dnešní společnosti se objevuje i jev opačný – lidé mnohem více než v minulosti touží prosazovat jedinečnost své národní kultury, jazyka a odmítá cizí vlivy. Gigantickou měrou se na utváření globálního životního stylu podílí celosvětová informační síť – internet. Podstatnou roli přitom sehrává anglický jazyk a realie anglicky mluvících států, protože především tento jazyk v internetovém světě převládá. Důležitá je také fakt, že tento jazyk se stal jazykem internacionální kultury mladistvých. Objevuje se jak v textech drtivé většiny písní světových hvězd, tak i například termíny spojené s počítačovou a informační technologií a z mnoha dalších oblastí.

Důsledkem tohoto způsobu globalizace je také **konzumní způsob života** jedince, který je charakterizován programovou spotřebou a zábavou. Existence konzumního způsobu života spočívá v životaschopnosti masmédií, která lidi informují, na co nového na trhu musejí vydělat, na co se mají těšit a jak žít. Z tohoto důvodu ustupuje do pozadí existence **tvůrčího způsobu života**, tudíž tvorba hodnot, práce, samotná radost z činnosti a uspokojení z plnění činností, které jsme přijali za své. (Kraus, 2008, s. 169)

Faktory životního stylu jsou také nedílnou součástí výsledného zdravotního stavu populace, popsaném morbiditou a moralitou. Dopad těchto faktorů může být jak pozitivní, tak negativní.

Rizikové faktory:

kouření, nevhodná strava, hypokineze (nízká pohybová aktivita) psychogenní stres, drogové závislosti včetně alkoholu, rizikové chování směřující k úrazům, rizikové sexuální chování. (Kubátová a Kroufek, 2006, s. 22)

Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují náš životní styl, ať už se jedná o faktory pozitivní či negativní, jsou součástí všeho, co na nás působí. Podstatnou součástí životního stylu vůbec je také volný čas jedince, o kterém budeme hovořit v další podkapitole.

3.2 Vliv volného času na životní styl

Jedním z podstatných ukazatelů životního stylu je způsob využívání volného času. Každý člověk má utvořený určitý individuální **systém hodnot**, který se utváří vlivem životních podmínek a činnostmi jedince. Následně pak z hlediska volného času můžeme jedince členit podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Někteří lidé za hlavní hodnotu považují hodnotu práce, volný čas někdy považují dokonce za něco nepatřičného a nesprávného. Jako jejich jediné životní poslání chápou plnění povinností, a odpočinek si často nedokážou dopřát bez výčitek svědomí. (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2003, s. 28 -29)

Významnou oblastí zkoumání životního stylu je **volný čas**, neboli trávení volného času, a to z pohledu kvantitativního (objem volného času), tak i kvalitativního (struktura volného času – specifické volnočasové aktivity a praktiky). Volný čas je zde brán jako minimálně velmi důležitá součást životního způsobu a pro charakter životního stylu jedince svým způsobem zásadní časová dimenze každodennosti – vzhledem k tomu, že volný čas je oblastí, v níž je možné nejvíce uplatňovat svobodné rozhodnutí o tom, jak ji budeme naplňovat, na základě převážně vlastních potřeb, zájmů a hodnot než vnějších více či méně nucených daností, povinností a stereotypů.

Musíme ovšem upozornit na to, že tento přístup by neměl vyústit v redukci životního způsobu na pouze na oblast volného času. (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 141)

Dle Duffkové, Urbana a Dubského (2008, 149-151) můžeme pohlížet na volný čas skrz dva základní momenty a těmi jsou: **vztah k jedinci (individuální) a společnosti** a **vztah práce a „ne-práce“**. V rámci individuálního volného času jedinec rozhoduje o svých aktivitách a činnostech, podle svého uvážení. V rámci volného času, který je spojen se společností, má jedinec možnost využít svůj volný čas k sebevzdělávání, seberealizaci nebo přeměnu svého potencialu ve prospěch společnosti, jinak řečeno pro ušlechtilé zájmy. Na druhé straně vztah práce ve volném čase je chápán jako vzdělávání a regenerace pracovní síly, spadá sem fyzická i duševní relaxace, odpočinek. Vztah ne-práce ve volném čase lze charakterizovat jako zábavu, rozptýlení a také například situace, ve kterých si jedinec „hraje“.

Obvykle jsou popisovány tři základní funkce volného času:

- „**odpočinek** (relaxování) – hlavně fyzický,
- **(sebe)vzdělávání** – týká se osobnosti,
- **rozptýlení zábava** – zahrnuje i duševní relaxaci a hygienu.“ (Dumazedier, cit. podle Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 152):

V případě, že jsou všechny tři funkce v aktivitách volného času vyrovnané, tak se jedná o ideální situaci. Jednostranný a přehnaný důraz na činnosti s převládáním jedné z funkcí přispívá k jednostrannosti celkové osobnosti člověka. (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 152)

Jako důležité rozlišení volného času jsou považovány také jeho typy na základě **rytmu střídání práce a volného času**, můžeme je dělit na:

- **denní volný čas** - rozumí se jím volný čas běžného dne
- **víkend** - představuje pro většinu lidí delší (dvoudenní) souvislý blok volna
- **dovolená** – delší souvislý úsek volna v ročním rytmu práce a volného času

(Pácl, 1980. In: Duffkové, Urbana, Dubského, 2008, s. 155)

Co se týče činností volného času (neboli tzv. **volnočasových aktivit**) představují velmi obsáhlé spektrum nejrůznějších aktivit, jejichž sféra se především v poslední době velmi rozrůstá a obohacuje. Tyto aktivity můžeme rozdělit do následujících skupin:

kulturní aktivity, sportovní aktivity, sociální aktivity, vzdělávací aktivity, veřejné aktivity, rekreační a cestovatelské aktivity, hobby a manuální aktivity.

Mezi kulturní aktivity spadá například návštěva divadel, galerií, koncertů, výstav, ale také sledování televize (bez rozlišení kvality sledovaného) což spadá do tzv. masové kultury. Především díky sledování televize zastupují kulturní aktivity v empirických výzkumech nejfrekventovanější skupinu volnočasových aktivit. Rejstřík sportovních aktivit se v poslední době nejvíce obohatil v oblasti adrenalinových sportů, avšak tyto aktivity jsou často jednorázového charakteru, tudíž nijak zvlášť neovlivňují empirické výzkumy v této oblasti. Někdy se do sportovních aktivit řadí také procházky, díky čemu se posunuje například věková struktura „sportujícího obyvatelstva“. Sociální či společenské aktivity jsou realizovány hlavně pěstováním sociálních kontaktů, mezilidských vztahů, setkáváním se s příslušníky rodiny nebo přáteli, popřípadě s jinými lidmi. Do této oblasti se řadí například

posedávání v kavárnách, vinárnách, barech a jiných zařízeních, návštěvy plesů, tanečních akcí, vzájemné návštěvy apod. Vzdělávací aktivity jsou v úzkém vztahu s kulturními aktivitami (někdy až do té míry, že není snadné je od sebe oddělit). Tyto aktivity mohou mít různou podobu – od individuálního sebevzdělávání (čtení literatury, přístup k informacím přes internet) přes specifické kroužky, spolky nebo také účast na veřejných přednáškách až po institucionalizované vzdělávání v podobě například univerzit třetího věku... Za veřejné aktivity považujeme různé akce, demonstrace, veřejné vystoupení nebo také protesty aktivistů. Rekreační a cestovatelské aktivity se sice určitým způsobem překrývají se sportovními aktivitami (a to především v podobě rekreačního turismu), ale mají také svou vlastní podobu: zahrádkaření, chalupářství, chataření. Označení hobby vyjadřuje určité činnosti, které člověk provozuje na základě svého určitého zájmu o danou aktivitu, k níž má často i silný citový vztah. Hobby více či méně souvisejí s manuální činností, jako je například: modelářství, vyšívání, včelařství, rybaření atd., i když to nemusí být pravidlem. (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156 - 161)

Volný čas můžeme členit do několika kategorií, pohlížet na něj podle různých kritérií a brát jej jako samostatný celek. Pro člověka je velmi důležitý především kvůli odpočinku, relaxaci a určité formě seberealizace. V následující podkapitole budeme pojednávat o životním stylu současnosti.

3.3 Životní styl současnosti

Životní styl nebo způsob života každé generace je formován charakteristikami, které jsou dány historickým kontextem. Což podstatně ovlivňuje cestu, kterou se jedinec v životě vydá. „Současná“ generace nezažila žádné převratné historické události nebo revoluci, které by přispěly k formování jedince, tudíž dochází k rozdílnému chápání vlastní svobody a individuality. Tento vliv se projevuje v utváření specifických životních stylech „současné“ mladé generace. (Kubátová, 2010, s. 224)

Dle Lipovetského (In: Kubátová, 2010, s. 224) rozdílnost mezi tradiční a moderní generací spočívá v odlišném vztahu k času. Je to z toho důvodu, že tradiční společnost je zaměřená na zachování a reprodukci minulosti, tak moderní společnost preferuje spíše inovaci a je zaměřena na přítomnost. Dříve za zdroj zkušenosti a autority byl považován rostoucí věk. Dnes už tomu tak není, v rychle se měnícím moderním světě zkušenost s věkem neroste, ba naopak zastarává. Z tohoto důvodu se v moderní společnosti cení mladí a v centru dění stojí mladá generace, ostatní se jí snaží napodobovat. (Kubátová, 2010, s. 224)

Můžeme říct, že životní styly dnešní generace jsou rozdílné. Podle současné etnografky Jiřiny Kosíkové je pro dnešní mládež typická diferenciací do řady skupin a směrů: anarchisté, punkeři, skinheadi, sprejeři, metalisté, rockeři, rejvaři (technaři) a ostatní příznivci různých stylů hudby... Euroindiáni, fotbaloví hooligans, motorkáři (harleyisté), zlatá mládež (ridge kids), skateboardisté, skinheadi, emo a jiní. Konkrétní skupiny mládeže mají podle J. Kosíkové svůj vlastní svět, vlastní hodnotovou a estetickou orientaci, systém vztahů jak uvnitř skupiny, tak i k okolí, charakteristický způsob řeči (slang) a také vlastní způsob oblékání. V dnešní době je typické, že **oblékání se stalo znakem**. (Kosíková, cit. podle Kubátová, 2010, s. 225)

Na zkoumání generací je zajímavé to, že se určitým způsobem prolínají, tzn. v jednom okamžiku, žije v jedné společnosti několik generací. Každá z nich je ovlivněna jiným sledem historických událostí, mluví rozdílným jazykem, jiným způsobem vidí svět a jinak jedná. Tato skutečnost může vést ke vzniku tzv. **mezigeneračního konfliktu**. Pro současnou společnost je typické to, že v ní existuje konflikt mezi mladou a střední generací.

Mládež a dospělí však také spojuje **kult mládí**. Takový názor má například Gilles Lipovetsky, který přemýšlí o odstranění generačních rozdílů následkem normy vypadat mládě, a to bez ohledu na věk. Móda 20. století je charakteristická tím, že i dospělé ženy se často oblékají jako mladé dívky. Touha po mládí se stává něčím jako je „masové hnutí“. Mnozí příslušníci střední generace vypadají mladší díky péči o vzhled, pevnému tělu a štíhlosti, jsou také zdravější než jejich vrstevníci v předchozí generaci. (Kubátová, 2010, s. 228)

Životní styl v průběhu let prošel velkou změnou. V dnešní době chce být téměř každý člověk něčím zajímavý, specifický a to se projevuje na jeho životním stylu (někdy až extrémně). Nosíme zajímavé kousky oblečení, tvoříme si na hlavě nejrůznější účesy, barvy vlasů, nebo se také můžeme chtít prezentovat prostřednictvím velkého domu, nového auta... způsobů je nespočet. Dříve byli lidé více konformní a vyhovovalo jim to, otázkou zůstává čím to, že se dnes lidé potřebují více prosazovat než dříve. Je to snad tím, že na člověka jsou kladeny mnohem větší požadavky než dříve nebo pouze každý z nás skrývá určitý potenciál, který se u každého projevuje v rozdílné míře? S touto problematikou souvisí také nešvary životního stylu, kterými se budeme zabývat v posledním úseku teoretické části.

3.3.1 Nešvary životního stylu dnešní doby

Dle Machová a Kubátové (2009, s. 17) člověk současnosti žije spíše „sedavý způsob života“. Postupně se zhoršují mezilidské vztahy, tudíž zaznamenáváme zvýšenou rozvodovost a pokles sňatečnosti. Dále také můžeme často pozorovat pracovní vytíženost, jejímž důsledkem je nedostatek času na sebe sama. To znamená, že zvýšení výskytu nových onemocnění, které v poslední době zaznamenáváme, může být výsledkem takového životního stylu.

Na životní styl působí specifické „nešvary“, mezi něž patří:

- **výživa**, která by měla být racionální, vyvážená a pestrá a příjem by měl odpovídat výdeji;
- **pohybová aktivita**, je nezbytná z důvodu zajištění si základních životních potřeb, přemísťování se, rozmnožování se a dorozumívání se;
- **kouření**, má vliv na mozek, vyvolává příjemný pocit a zahání potíže, avšak cigarety obsahují nikotin a dehet - tyto látky způsobují rakovinu a cévní mozkové příhody;
- **alkohol**, pravidelné užívání alkoholu může způsobit zánět jater a psychické poruchy;
- **drogy**;
- **patologické hráčství**;
- **působení alternativních náboženských skupin**;
- **psychická zátěž**, která je ovlivňována životními událostmi, sociální oporou a sociálně ekonomickým postavením jedince. Zahrnuje především stres, který má negativní vliv. (Machová a Kubátová, 2009, s. 18 - 149)

Určité nešvary jsou součástí běžného života každého z nás. Ať už se jedná o výjimečné zapálení cigarety, sváteční drink nebo také vynechání pravidelné sportovní aktivity. Do jaké míry jsou pro nás tyto činnosti / nečinnosti škodlivé musíme posoudit sami a je čistě na nás zdali se z tohoto koloběhu dokážeme vymanit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 DESIGN VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na zkoumání názoru veřejnosti na životní styl současných rodin. Tyto názory byly získávány prostřednictvím kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření. Kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum můžeme podle Chrásky vymezit jako záměrnou systematickou činnost, při které se prostřednictvím empirických metod zkoumají (ověřují, testují a verifikují) hypotézy o vztazích mezi jednotlivými pedagogickými jevy. (2007, s. 12)

Jak už je výše zmíněno, data byla získávána formou dotazníkového šetření. Přičemž podle Chrásky je dotazník velmi frekventovanou metodou sběru dat, v pedagogickém výzkumu. Samotný dotazník je systém předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou důmyslně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemnou formou. (2007, s. 163)

4.1 Výzkumný problém

V této práci se budeme zabývat následujícím výzkumným problémem: *Jaký je názor veřejnosti na životní styl současných rodin?*

4.2 Cíle výzkumu

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit názory veřejnosti na životní styl současných rodin.

Dílčí cíle praktické části bakalářské práce:

- Zjistit názor veřejnosti na hodnotovou orientaci současných rodin.
- Stanovit způsob prožívání určitých životních situací rodinami z pohledu veřejnosti.
- Zjistit názor respondentů na vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě.
- Určit důležitost sociálních interakcí (vztahů) pro rodiny z pohledu veřejnosti.
- Stanovit významnost vybraných osobnostních charakteristik v rodině z pohledu veřejnosti.

Na základě formulace dílčích cílů bakalářské práce byl sestaven dotazník tak, aby po vyhodnocení dat byly splněny dané cíle.

4.3 Výzkumné otázky

Stanovili jsme si deskriptivní výzkumné otázky. V praktické části bakalářské práce se pokusíme odpovědět na následující výzkumné otázky:

- **VO1:** Jaký je názor veřejnosti na hodnotovou orientaci současných rodin?
- **VO2:** Jak z pohledu respondentů rodiny prožívají určité životní situace?
- **VO3:** Jaký je vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě?
- **VO4:** Jak moc jsou pro rodiny důležité sociální interakce (vztahy)?
- **VO5:** Jak jsou významné vybrané osobnostní charakteristiky v rodině?

4.4 Způsob zpracování dat

Jako výzkumná metoda byl použit kvantitativní výzkum, přičemž data byla sbírána formou dotazníkového šetření. Tento dotazník vychází z teoretické části bakalářské práce, přesněji ze znaků životního stylu vymezených Krausem (2008, s. 167), a je koncipován do pěti oblastí. V úvodu dotazníku se nacházejí potřebné informace a instrukce pro respondenty a otázky zjišťující základní demografické údaje o respondentech. První oblast se týká hodnotové orientace dnešních rodin, druhá je zaměřena na způsob prožívání určitých životních situací rodinami, třetí zjišťuje názor respondentů na vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě, čtvrtá se zabývá významem sociálních interakcí pro rodiny a poslední se týká vybraných osobnostních charakteristik v rodině. Dotazník je sestaven celkem z 31 otázek, které tvoří uzavřené (strukturované) položky.

Před samotným výzkumem byl proveden předvýzkum, jehož cílem bylo zjistit, zda jsou otázky pro respondenty srozumitelné. Předvýzkumu se zúčastnilo celkem 12 respondentů, různé věkové kategorie. Díky zjištěným nedostatkům byl dotazník upraven do nynější podoby, která byla předložena respondentům v hlavním výzkumu.

Data byla sbírána jak prostřednictvím tištěných dotazníků, tak na internetu. Na základě získaných dat byl vyhodnocován dotazník a to nejprve prostřednictvím čárkovací metody, kdy se s daty pracovalo v programu Microsoft Excel. Díky zaznamenaným četnostem odpovědí byly vytvořeny výšečové a sloupcové grafy pro lepší znázornění. Následně byl použit Test dobré schody Chí-kvadrát. Jedná se o statistickou metodu pro analýzu nominálních dat, přičemž ověřujeme, zda četnosti, které byly získány měřením v pedagogické rea-

litě, se liší od teoretických četností, které odpovídají konkrétní nulové hypotéze. (Chráška, 2007, s. 71)

4.5 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem v bakalářské práci byla široká veřejnost, ta byla tvořena respondenty, kteří byli voleni dostupným výběrem. Jednalo se o respondenty ve věku od 18 let a výše. V rámci dotazníkového šetření bylo osloveno celkem 358 respondentů, z toho 84 mužů a 274 žen.

Návratnost dotazníků byla 100%. Ručním tříděním dat bylo zjištěno celkem 12 chybně vyplněných dotazníků, které byly následně vyřazeny. Jednalo se především o zaznačení více možných odpovědí v případech, kde byla požadována pouze jedna. Dále také nedostatečné vyplnění dotazníků. V praktické části jsme pracovali celkem s 358 dotazníky, přičemž 200 dotazníků bylo sesbíráno prostřednictvím internetu a 158 v tištěné podobě. Tento výzkumný soubor byl vybrán dostupným výběrem.

Základní soubor: široká veřejnost

Výběrový soubor: široká veřejnost volena dostupným výběrem

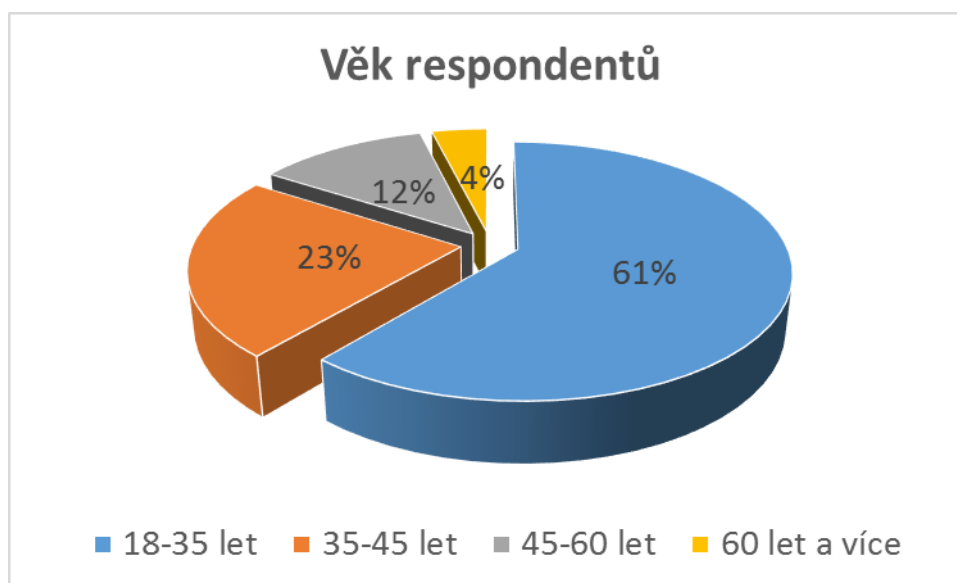
5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Úvod dotazníku byl zaměřen na demografické údaje, kdy bylo zjišťováno pohlaví, věk, nejvyšší dosažené vzdělání a místo pobytu respondentů. Prostřednictvím dotazníku bylo osloveno celkem 358 respondentů, z toho 84 (23 %) mužů a 274 (77 %) žen, což zjišťovala otázka číslo 1.

Výzkum byl koncipován celkem do 5 oblastí životního stylu rodin, které reprezentovaly jednotlivé položky v dotazníku. Tyto oblasti byly vytvořeny na základě vymezených znaků životního stylu podle Krause (2008, s. 167). Jednalo se o oblast hodnotové orientace rodin, prožívání určitých životních situací rodinami, vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě, důležitost sociálních interakcí a vybrané osobnostní charakteristiky v rodině.

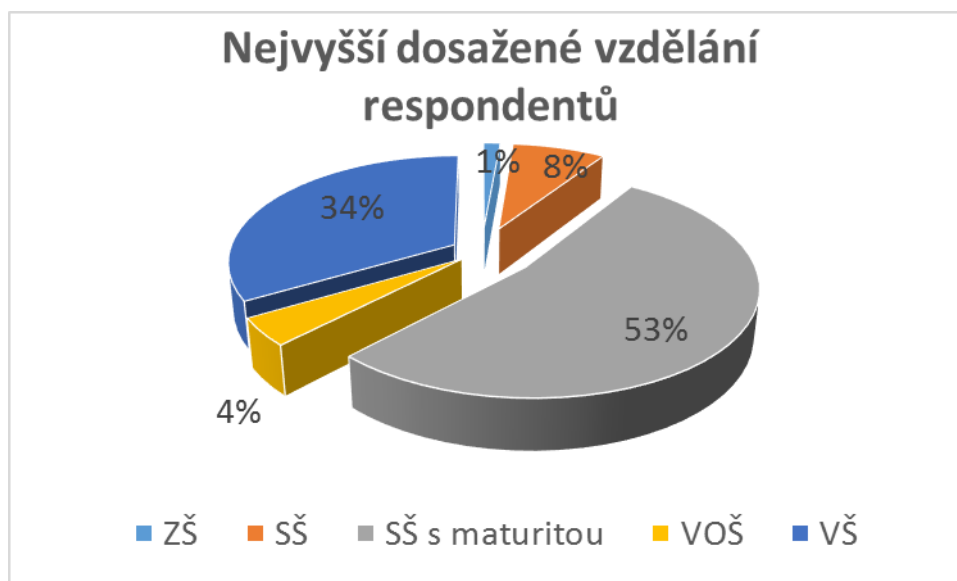
Otázky byly respondentům pokládány nejprve formou škálových otázek a následně pak prostřednictvím uzavřených (strukturovaných) otázek. U škálových otázek jsme určovali hodnotu-Modus. V případě otázek, kde jsme počítali Test dobré shody Chí-kvadrát, je uvedena tabulka absolutních četností odpovědí respondentů, pro lepší přehlednost. V grafu č. 3 je viditelná věková struktura respondentů. Následně pak v grafu č. 4 a 5 je uvedeno nejvyšší dosažené vzdělání a místo pobytu respondentů.

Otázka číslo 2 se dotazovala na věkovou strukturu respondentů

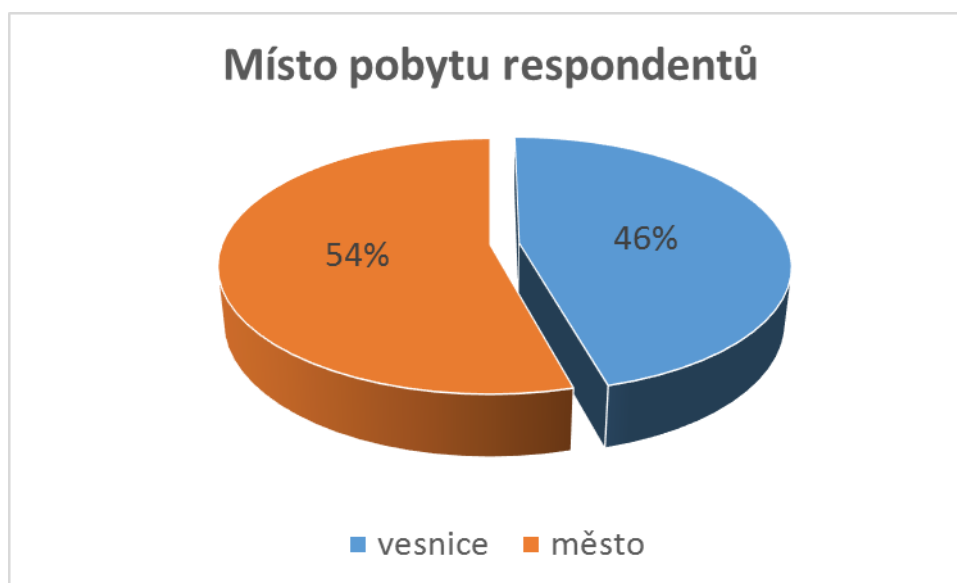
Graf 3 položka číslo 2

Otázka číslo 3 zkoumala rozložení respondentů podle nejvyššího dosaženého vzdělání

Graf 4 položka číslo 3

Prostřednictvím otázky číslo 4 jsme se respondentů dotazovali na jejich místo pobytu

Graf 5 položka číslo 4

5.1 Otázky zaměřené na hodnotovou orientaci

Otázky zaměřené na hodnotovou orientaci současných rodin byly pokládány respondentům, abychom zjistili, jak jsou podle nich pro rodiny důležité konkrétní hodnoty, což zahrnovalo například hodnotu lásky, zdraví, víry, vzdělání, peněz atd. Tato oblast byla sestavena celkem z 8 položek, ke kterým respondenti přiřazovali stupeň důležitosti jednotlivých hodnot.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 5 jsme zkoumali, nakolik je podle respondentů pro rodiny důležitá hodnota lásky.

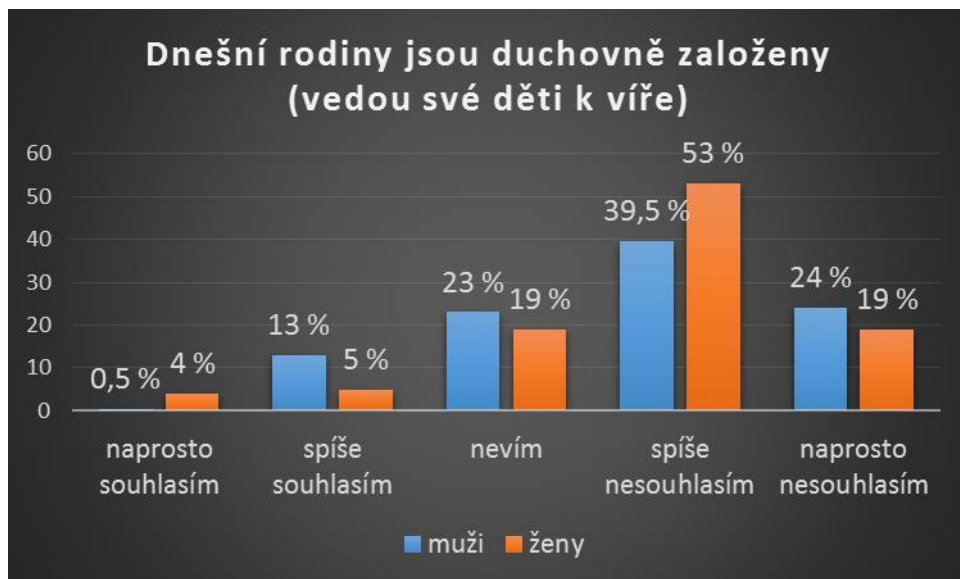

Graf 6 položka číslo 5

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 1, což se rovná odpovědi, naprosto souhlasím.

Graf číslo 7 vyhodnocuje odpovědi respondentů k výroku číslo 5. S tím, že láska je pro dnešní rodiny důležitou hodnotou, naprosto souhlasilo 54 % mužů a 47 % žen. Celkem 26 % mužů a 37,5 % žen uvedlo, že s výrokem spíše souhlasí. Nevím, odpovědělo 11 % mužů a 4 % žen. 9 % mužů a 11 % žen s výrokem spíše nesouhlasilo. Odpověď, naprosto nesouhlasím, z mužů neoznačil nikdo a z žen pouze 0,5 %. Můžeme tedy konstatovat, že láska je podle respondentů pro rodiny velmi důležitou hodnotou.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 6 jsme zkoumali, nakolik jsou podle respondentů rodiny duchovně založeny

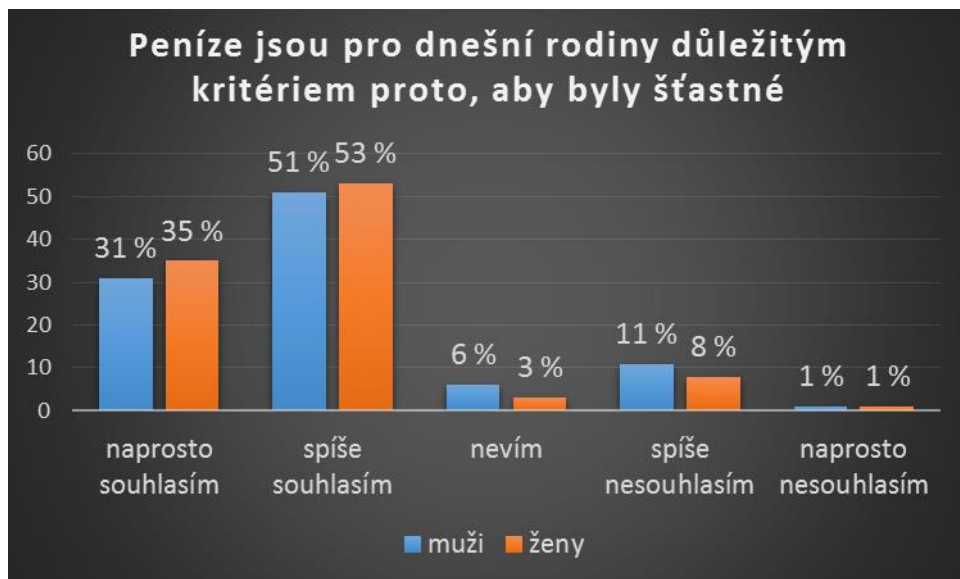

Graf 7 položka číslo 6

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 4, což se rovná odpovědi, spíše nesouhlasím.

Z grafu číslo 8 jsou viditelné odpovědi k výroku číslo 6, který tvrdí, že dnešní rodiny jsou duchovně založeny (vedou své děti k víře). S tímto výrokiem naprosto souhlasilo 0,5 % mužů a 4 % žen. 13 % mužů a 5 % žen uvedlo odpověď, spíše souhlasím, 23 % mužů a 19 % žen nevědělo jak odpovědět. Převážná většina respondentů s výrokiem spíše nesouhlasila, což se rovná 39,5 % mužů a 53 % žen. Naprosto nesouhlasilo 24 % mužů a 19 % žen. Z tohoto grafu tedy vyplývá, že podle respondentů dnešní rodiny spíše nejsou duchovně založeny a hodnota víry není pro ně až tak důležitá.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 7 jsme zkoumali, nakolik je podle respondentů pro rodiny důležitá hodnota peněz.

Graf 8 položka číslo 7

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Graf číslo 9 znázorňuje odpovědi respondentů k výroku číslo 7. S výrokem, že peníze jsou pro dnešní rodiny důležitým kritériem proto, aby byly šťastné, naprosto souhlasilo 31 % mužů a 35 % žen. Nejpočetněji respondenti odpovídali, spíše souhlasím a to celkem 51 % mužů a 53 % žen. Jak odpovědět nevědělo 6 % mužů a 3 % žen. Spíše souhlasím, uvedlo 11 % mužů a 8 % žen. S výrokem naprosto nesouhlasilo pouze 1 % mužů a žen. Z tohoto grafu vyplývá, že podle názoru respondentů peníze jsou pro dnešní rodiny důležitým kritériem proto, aby byly šťastné.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 8 jsme zkoumali, nakolik je podle respondentů pro rodiny důležitá hodnota zdraví.

Graf 9 položka číslo 8

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 1, což se rovná odpovědi, naprosto souhlasím.

Graf číslo 10 vyhodnocuje odpovědi respondentů k výroku číslo 8, který říká, že zdraví považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu. S výrokem naprosto souhlasilo celkem 64 % mužů a 60 % žen. Spíše souhlasím, odpovědělo celkem 25 % mužů a 32 % žen, 5 % mužů a 4,5 % žen nevědělo jak odpovědět. S výrokem spíše nesouhlasilo 5 % mužů a 3 % žen, naprosto nesouhlasilo pouze 1 % mužů a 0,5 % žen. Dle odpovědí respondentů můžeme konstatovat, že zdraví je pro rodiny velmi důležitou snad i tou nejdůležitější hodnotou.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 9 jsme zkoumali, nakolik je podle respondentů pro rodiny důležitá hodnota vzdělání.

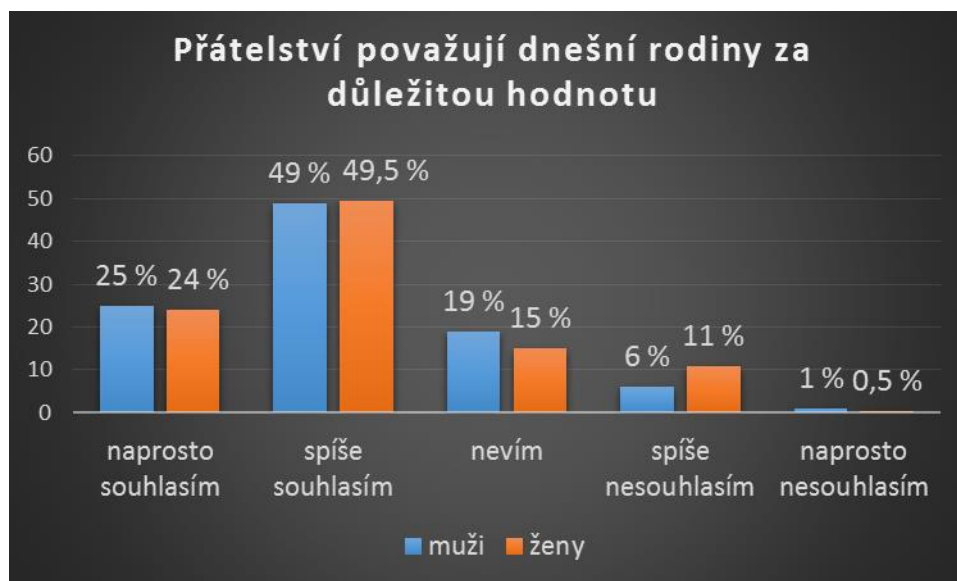

Graf 10 položka číslo 9

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Z grafu číslo 11 lze vyčíst odpovědi k výroku číslo 9. S výrokem, že vzdělání považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu, naprosto souhlasilo 32 % mužů a 37 % žen. Celkem 51 % mužů a 47,5 % žen odpovědělo, spíše souhlasím. Nevím, odpovědělo 6 % mužů a 11 % žen. S výrokem spíše nesouhlasilo 11 % mužů a 4 % žen. Naprosto nesouhlasím, uvedlo 0 % mužů a pouze 0,5 % žen. Tudíž můžeme konstatovat, že podle odpovědí respondentů je pro rodiny vzdělání podstatně důležitou hodnotou.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 10 jsme zkoumali, nakolik je podle respondentů pro rodiny důležitá hodnota přátelství.

Graf 11 položka číslo 10

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Graf číslo 12 znázorňuje odpovědi respondentů k výroku číslo 10, který říká, že přátelství považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu. S tímto výrokem naprosto souhlasilo 25 % mužů a 24 % žen. Jako nejčastější odpověď respondenti uváděli možnost, spíše souhlasím a to v případě mužů 49 % a žen 49,5 %. Nevím, odpovědělo 19 % mužů a 15 % žen. S výrokem spíše souhlasilo 6 % mužů a 11 % žen. Pouze 1 % mužů odpovědělo, naprosto nesouhlasím a 0,5 % žen. Z grafu je viditelné, že podle respondentů je pro rodiny přátelství důležitou hodnotou.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 11 jsme zkoumali, jak podle respondentů rodiny dbají na zdravý způsob života.

Graf 12 položka číslo 11

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Graf číslo 13 vyhodnocuje odpovědi respondentů k výroku číslo 11. S výrokem, že dnešní rodiny dbají na zdravý způsob života (např. zdravá strava, sport...) naprostou souhlasilo 12 % mužů a 8 % žen. Celkem 25 % mužů a 40 % žen uvedlo, že s výrokem spíše souhlasí. Na tento výrok neumělo odpovědět 20 % mužů a 21 % žen. Spíše nesouhlasím, uvedlo 37 % mužů a 30 % žen, což se v množství podobalo nejpočetnější odpovědi. S výrokem naprosto nesouhlasilo 6 % mužů a 1 % žen. Z tohoto grafu vyplývá, že podle větší části respondentů rodiny dbají na zdravý způsob života, ale také značná část respondentů si myslí, že tomu tak není.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 12 jsme zkoumali, jaký velký důraz podle respondentů kladou rodiče na vzdělání svých dětí.

Graf 13 položka číslo 12

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Z grafu číslo 14 jsou viditelné odpovědi respondentů k výroku číslo 12. Výrok říká, že rodiče v dnešní době kladou velký důraz na vzdělání svých dětí. Naprosto souhlasím, odpovědělo 27 % mužů a 32 % žen. Celkem 44 % mužů a 54 % žen uvedlo možnost, spíše souhlasím. Nevím, odpovědělo 11 % mužů a 10 % žen. S výrokem spíše nesouhlasilo 13 % mužů a 4 % žen. Naprosto nesouhlasilo 5 % mužů a 0 % žen. Z odpovědí respondentů vyplývá, že rodiče kladou velký důraz na vzdělání svých dětí.

5.2 Otázky zaměřené na prožívání určitých životních situací

Oblast otázek zaměřená na prožívání určitých životních situací současných rodin byly pokládány respondentům, pro zjištění, jak rodiny podle nich prožívají určité životní situace. Jednalo se například o problematiku partnerského soužití, vliv nedostatku finančních prostředků, osamostatnění dítěte a problematiku mezigeneračního soužití. Tato oblast byla sestavena celkem ze 4 položek, zkoumali jsme především vztahovou problematiku.

Níže uvedený výrok číslo 13 zjišťoval názor respondentů na prožívání partnerů určité krizové situace.

Graf 14 položka číslo 13

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 4, což se rovná odpovědi, spíše nesouhlasím.

Graf číslo 15 znázorňuje odpovědi respondentů k výroku číslo 13. Tento výrok zjišťoval, nakolik respondenti souhlasí s tím, že partneři by měli setrvávat v manželství, v rámci dlouhodobé krize, i přes nefungující vztah (např. kvůli dětem). Naprosto souhlasím, odpovědělo 15,5 % mužů a 5 % žen. 18 % mužů a 18 % žen uvedlo, spíše souhlasím. K tomuto výroku se neumělo vyjádřit 26 % mužů a 15 % žen. Jako nejpočetnější odpověď jsme zaznamenali možnost, spíše nesouhlasím, kdy takto odpovědělo 25 % mužů a 39 % žen.

S výrokem naprosto nesouhlasilo 15, 5 % mužů a 23 % žen. Z tohoto grafu je viditelné, že především podle žen by partneři neměli setrvávat v manželství, v rámci dlouhodobé krize, ani kvůli dětem.

Níže uvedený výrok číslo 14 zjišťoval názor respondentů na to, jak rodiny prožívají nedostatek finančních prostředků.

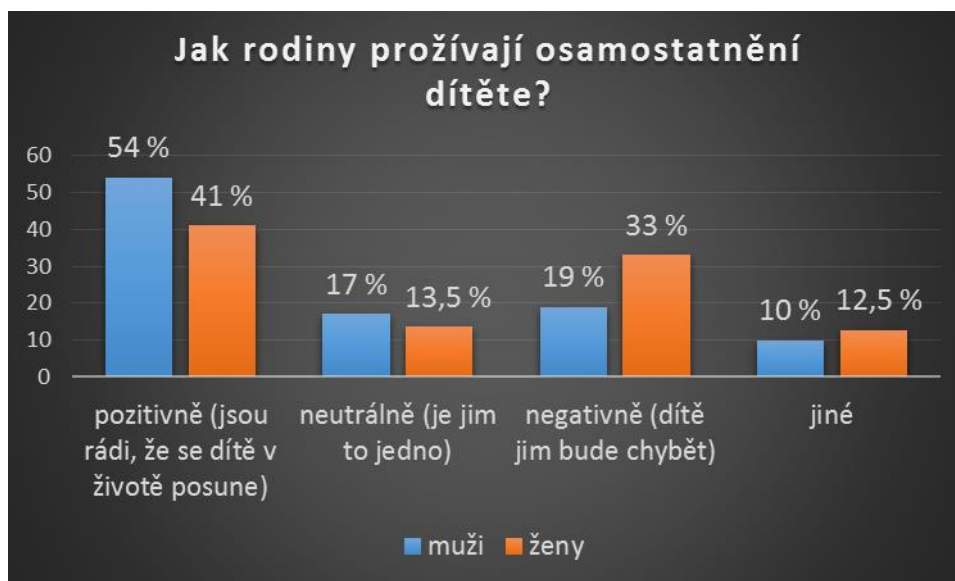

Graf 15 položka číslo 14

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Graf číslo 16 předkládá odpovědi respondentů k výroku číslo 14. S tvrzením, že nedostatek finančních prostředků má velký vliv na rozpad rodiny (manželství) naprosto souhlasilo 22 % mužů a 26 % žen. Spíše souhlasím, odpovědělo 44 % mužů a 43 % žen, kdy se jednalo o nejčastěji volenou odpověď. Nevím, uvedlo 17 % mužů a 13 % žen. Celkem 15 % mužů a 16 % žen zvolilo možnost, spíše nesouhlasím a naprosto nesouhlasila 2 % mužů a 2 % žen. Můžeme tedy konstatovat, že podle respondentů nedostatek finančních prostředků má velký vliv na rozpad rodiny.

Otázka číslo 19 zjišťovala názor respondentů na to, jak rodiny prožívají osamostatnění dítěte.

Graf 16 položka číslo 19

odpovědi	muži	ženy
pozitivně (jsou rádi, že se dítě v životě posune)	46	113
neutrálně (je jim to jedno)	14	37
negativně (dítě jim bude chybět)	16	90
Jiné	8	34
celkový počet	84	274

Tabulka 2 k položce číslo 19

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf č. 17 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 19, jak rodiny prožívají osamostatnění dítěte. Na tuto otázku odpovědělo 54 % mužů a 41 % žen, že to rodiny vnímají pozitivně a jsou například rádi, že se dítě v životě posune. 17 % mužů a 13,5 % žen odpovědělo, že to rodiny vnímají neutrálně a je jim to třeba i jedno. 19 % mužů a 33 % žen uvedlo, že je to pro rodiny negativní a dítě jim bude chybět. Vyskytovaly se zde také odpovědi, jako je například to, že se jedná určitě o pozitivní událost a rodiče mají konečně čas sami na sebe, ale také naopak může dojít až k syndromu prázdného hnízda.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 98,7821229$ na hladině vý-

znamnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 20 zjišťovala názor respondentů na to, jak rodiny prožívají případné mezigenerační soužití.

Graf 17 položka číslo 20

odpovědi	muži	ženy
výhodné řešení	21	23
přechodné řešení	42	156
"nutné zlo"	17	79
jiné	4	16
celkový počet	84	274

Tabulka 3 k položce číslo 20

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf č. 18 předkládá odpovědi na otázku číslo 20, která se ptá respondentů, jak rodiny vnímají případné mezigenerační soužití. Jako výhodné řešení to považovalo celkem 21 mužů a 23 žen. Častěji se podle respondentů jedná o přechodné řešení a to v případě 42 mužů a 156 žen. Jako „nutné zlo“ to považuje celkem 17 mužů a 79 žen. Podle responden-

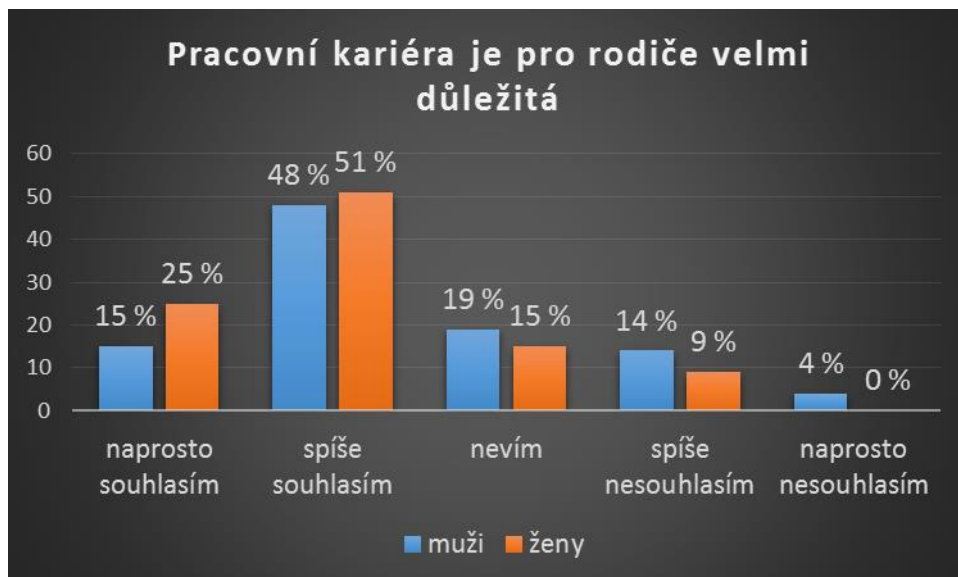
tů dále také záleží na vzájemných vztazích v rodině a důležité je, aby bylo zachováno soukromí jedinců.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 209,106146$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

5.3 Otázky zaměřené na vztah k práci, odpočinku a pohybové aktivitě

Otázky v této oblasti zkoumaly názor respondentů na vztah rodin k práci, jejich pracovní kariéru, trávení jejich volného času (například prostřednictvím výletů), odpočinku a pohybové aktivity. V rámci této sekce jsme se dotazovali celkem na 7 položek, kdy respondenti přisuzovali k položkám stupeň důležitosti nebo vybírali z alternativ.

Prostřednictvím níže uvedeného výroku číslo 15 jsme zkoumali, jak je pro rodiny důležitá pracovní kariéra.

Graf 18 položka číslo 15

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Z grafu číslo 19 jsou viditelné odpovědi respondentů k výroku číslo 15. S výrokem, že pracovní kariéra je pro rodiče velmi důležitá, naprosto souhlasilo 15 % mužů a 25 % žen. Jako nejčastější odpověď respondenti uváděli možnost, spíše souhlasím, kdy takto odpovědělo 48 % mužů a 51 % žen. Nevím, uvedlo 19 % mužů a 15 % žen. Celkem 14 % mužů a 9 % žen s výrokem spíše nesouhlasí. Naprosto nesouhlasí 4 % mužů a 0 % žen. Z grafu vyplývá, že podle názoru respondentů je pracovní kariéra pro rodiče velmi důležitá.

Otázka číslo 21 zjišťovala názor respondentů na vztah rodičů k práci.

Graf 19 položka číslo 21

Odpovědi	muži	ženy
kladný i na úkor nižšího platového ohodnocení	42	190
klidně záporný v případě vyššího platového ohodnocení	16	34
nezáleží na vztahu rodičů k práci, hlavně že pracují	22	45
raději než aby rodič dělal to, k čemu nemá dobrý vztah, tak ať nepracuje	4	5
celkový počet	84	274

Tabulka 4 k položce číslo 21

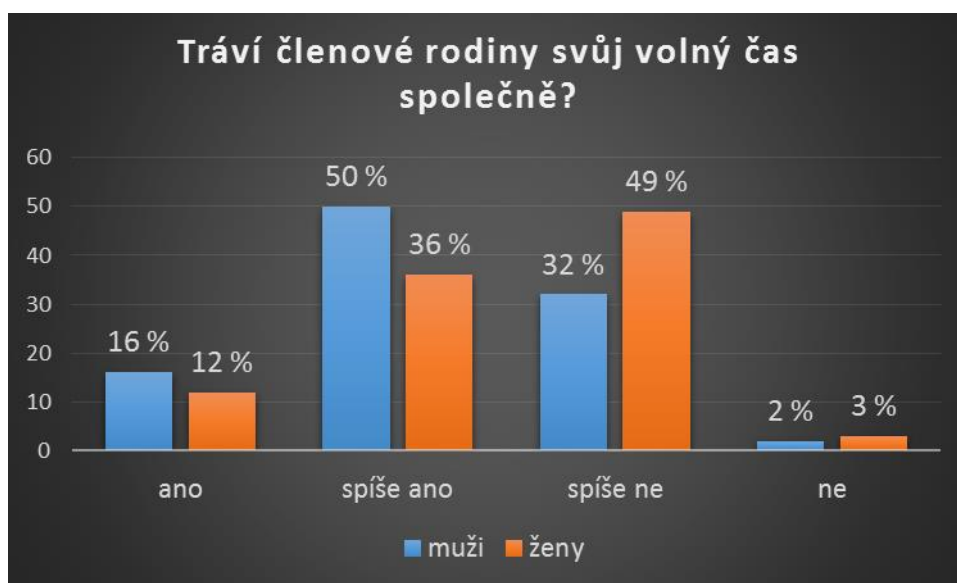
H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf číslo 20 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 21, která se dotazuje, jaký by měl být vztah rodičů k práci. Celkem 50 % mužů a 69 % žen odpovědělo, že vztah rodičů k práci by měl být kladný i na úkor nižšího platového ohodnocení. 19 % mužů a 12% žen uvedlo, že vztah rodičů k práci může být klidně záporný v případě vyššího platového ohodnocení. Možnost, že nezáleží na vztahu rodičů k práci, hlavně že pracují, označilo 26 % mužů a 17 % žen. 5 % mužů a 2 % žen odpověděli, že raději než aby rodič dělal to, k čemu nemá dobrý vztah, tak ať nepracuje.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 322,3799$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 22 se respondentů dotazovala na to, zda rodiny tráví svůj volný čas společně.

Graf 20 položka číslo 22

odpovědi	muži	ženy
ano	13	31
spíše ano	42	99
spíše ne	27	135
ne	2	9
celkový počet	84	274

Tabulka 5 k položce číslo 22

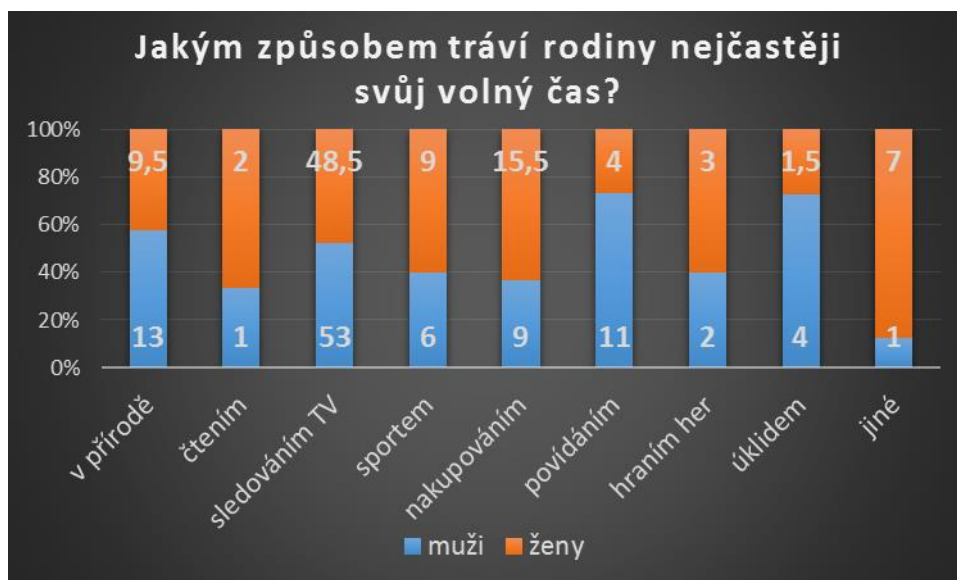
H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf číslo 21 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 22, která se dotazuje, na to, jestli členové rodiny tráví svůj volný čas společně. Celkem 16 % mužů a 12 % žen odpovědělo ano. Následně 50 % mužů a 36 % žen uvedlo jako odpověď spíše ano, 32% mužů a 49% žen odpovědělo, že členové rodiny svůj volný čas spíše netráví společně a 2 % mužů a 3 % žen zvolila jako odpověď možnost ne. Můžeme tedy říci, že podle názoru většiny respondentů členové rodiny spíše netráví svůj volný čas společně.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 180,3464$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 23 se respondentů dotazovala na to, jakým způsobem rodiny nejčastěji tráví svůj volný čas.

Graf 21 položka číslo 23

odpovědi	muži	ženy
v přírodě	11	26
čtením	1	6
sledováním TV	44	133
sportem	5	24
nakupováním	8	42
povídáním	9	11
hraním her	2	9
úklidem	3	4
Jiné	1	19
celkový počet	84	274

Tabulka 6 k položce číslo 23

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf číslo 22 znázorňuje odpovědi respondentů na otázku číslo 23, která se dotazuje, na to, jakým způsobem tráví rodiny nejčastěji svůj volný čas. Zde 13 % mužů a 9,5 % žen uvedlo, že v přírodě, 1 % mužů a 2 % žen zvolila možnost čtení. Celkem 53 % mužů a 48,5 % žen odpovědělo, že rodiny tráví svůj volný čas nejčastěji sledováním TV. Sportem uvedlo 6 % mužů a 9 % žen. Jako odpověď nakupování zvolilo 9 % mužů a 15,5 % žen. Povídání uvedlo 11 % mužů a 4 % žen. Následnou možnost hraní her odpověděla 2 % mužů a 3 % žen. Úklidem uvedla 4 % mužů a 1,5 % žen a možnost jiné, zvolilo 1 % mužů a 7 % žen. Zde respondenti uváděli, že aktivity rodin se odvíjí také od věku dětí, intelektu, zájmu dospělých a zdraví jednotlivých členů rodiny. Dále odpovídali, že od každého něco a objevila se zde také možnost učení.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 573,62571$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 8, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(8) = 15,507$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 24 se respondentů dotazovala na to, jakým způsobem rodiny nejčastěji odpočívají.

Graf 22 položka číslo 24

odpovědi	muži	ženy
čtením	7	17
sportem	9	26
sledováním TV	46	159
spánkem	18	57
posloucháním hudby	2	3
jiné	2	12
celkový počet	84	274

Tabulka 7 k položce číslo 24

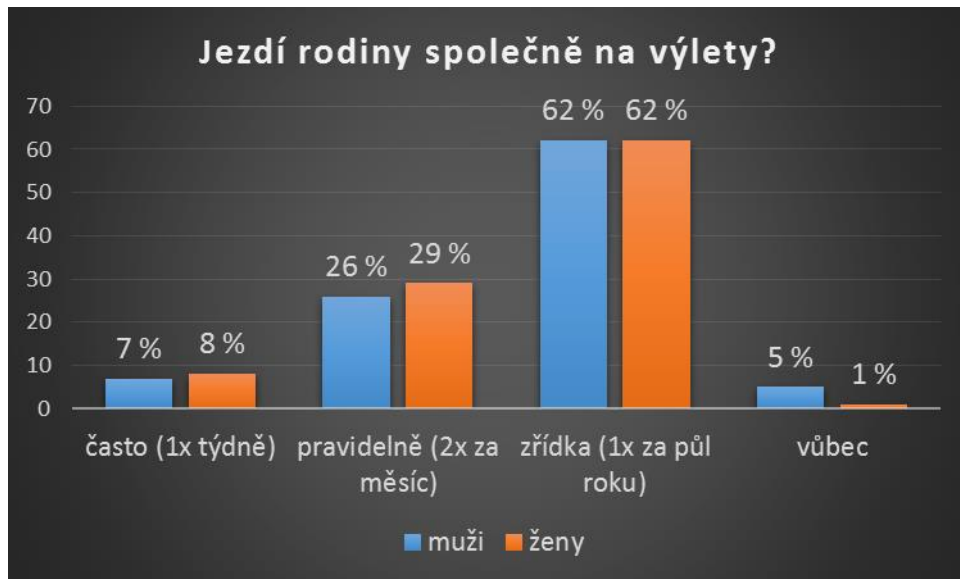
H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf číslo 23 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 24, která se dotazuje, na to, jak členové rodiny nejčastěji odpočívají. Jako odpověď čtení uvedlo 8 % mužů a 6 % žen. Celkem 11 % mužů a 10 % žen zvolilo možnost sportem. Následně odpovědělo 55 % mužů a 58 % žen, že nejčastěji odpočívají sledováním televize. Spánkem uvedlo 22 % mužů a 21% žen, 2 % mužů a 1 % žen zvolilo jako odpověď poslouchání hudby. S odpovědí jiné, se ztotožnila 2 % mužů a 4 % žen. V kategorii jiné, se objevovaly odpovědi jako například trávení času u PC, procházka a individuální aktivity podle způsobu životního stylu.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 474,4916$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 5, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(5) = 11,070$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 25 zjišťovala názor respondentů na to, zda rodiny jezdí společně na výlety.

Graf 23 položka číslo 25

odpovědi	muži	ženy
často (1x týdně)	6	21
pravidelně (2x za měsíc)	22	80
zřídka (1x za půl roku)	52	170
vůbec	4	3
celkový počet	84	274

Tabulka 8 k položce číslo 25

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

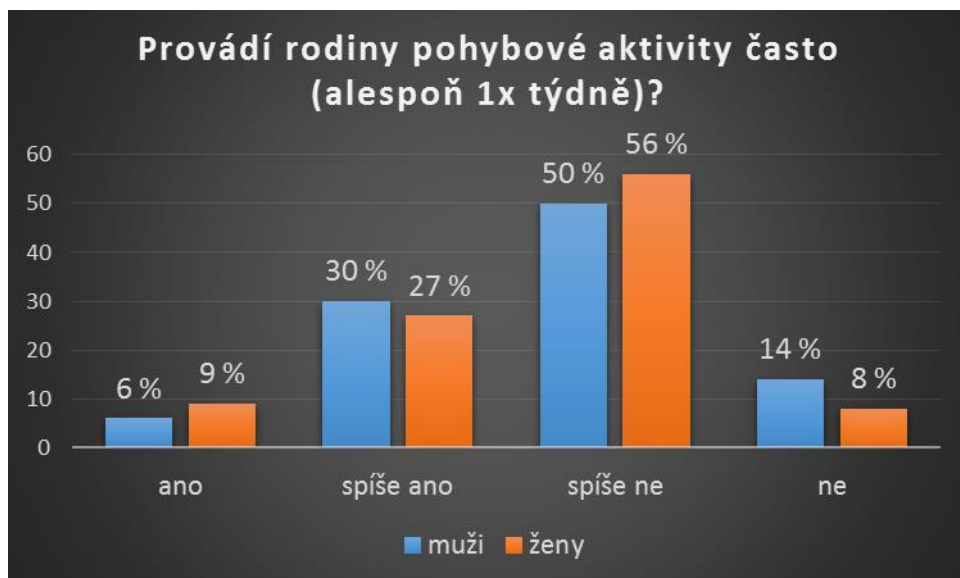
Graf číslo 24 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 25, která se respondentů dotazovala, zda rodiny jezdí na společné výlety. Možnost často, uvedlo 7 % mužů a 8 % žen. Pravidelně, zvolilo 26 % mužů a 29 % žen. Celkem 62 % žen a mužů souhlasilo s

odpovědí zřídka. Odpověď vůbec uvedlo 5 % mužů a 1 % žen. Většina respondentů zastává názor, že rodiny jezdí na společné výlety zřídka.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 317,5978$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 26 se respondentů dotazovala na to, zda rodiny často provádí pohybové aktivity.

Graf 24 položka číslo 26

odpovědi	muži	ženy
ano	5	24
spíše ano	25	75
spíše ne	42	152
ne	12	23
celkový počet	84	274

Tabulka 9 k položce číslo 26

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

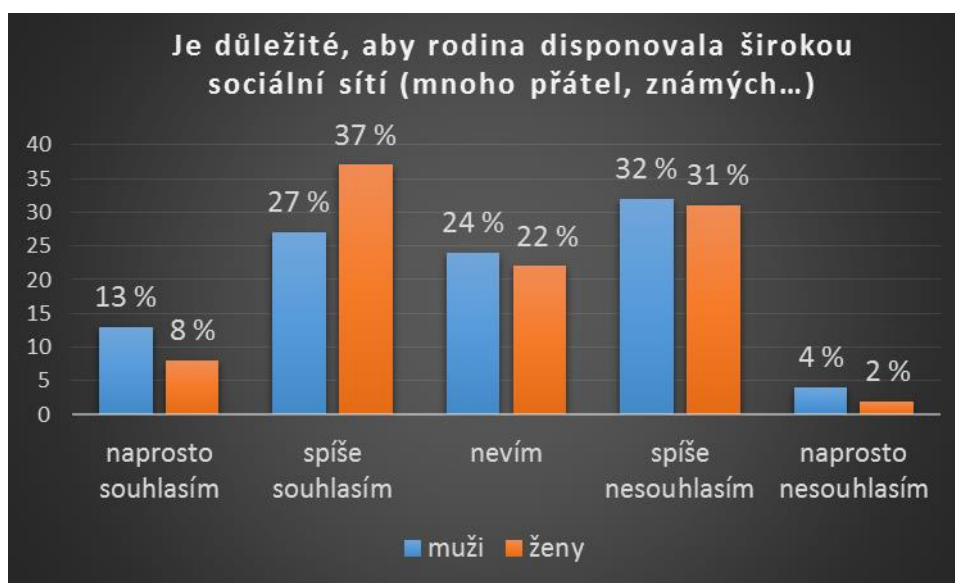
Graf číslo 25 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 26, která u respondentů zjišťovala odpověď na otázku, zda rodiny provádí pohybové aktivity často (alespoň 1x za týden). Možnost ano, uvedlo 6 % mužů a 9 % žen. S odpovědí spíše ano, souhlasilo 30 % mužů a 27 % žen. Celkem 50 % mužů a 56% žen uvedlo jako odpověď spíše ne. Možnost ne, uvedlo 14 % mužů a 8 % žen. Většina respondentů zastává názor, že rodiny spíše neprovádějí pohybové aktivity často.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 197,3296$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

5.4 Otázky zaměřené na sociální interakce

V rámci sekce zaměřené na sociální interakce jsme se respondentů dotazovali především na vztahy mezi členy širší a nukleární rodiny. Dále jsme se také zabývali problematikou důležitosti sociálních interakcí obecně. V této oblasti byly respondentům předloženy celkem 4 položky, ke kterým dotazovaní přiřazovali stupeň důležitosti nebo vybírali z alternativ.

Níže uvedený výrok číslo 16 se respondentů dotazoval na to, jestli je důležité, aby rodina disponovala širokou sociální sítí.

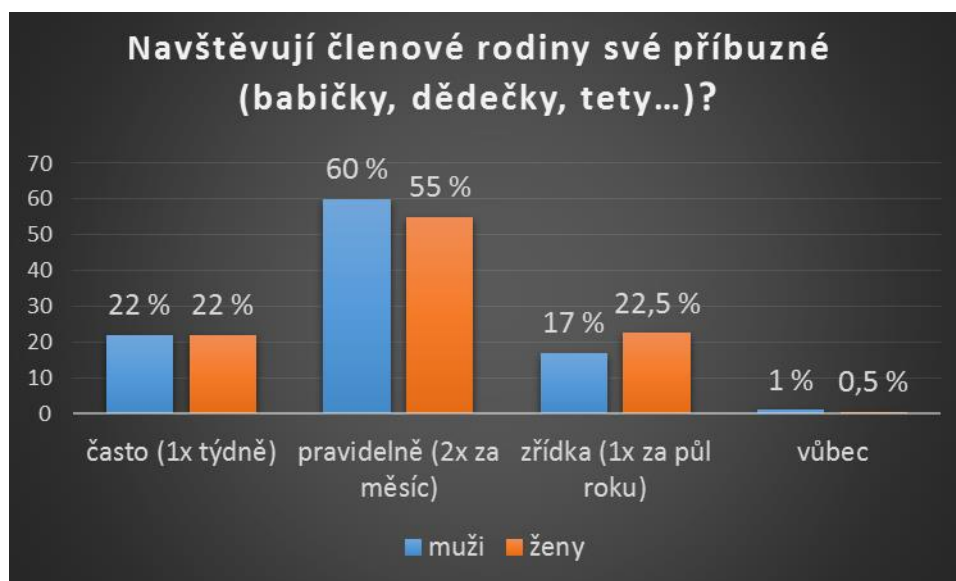

Graf 25 položka číslo 16

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 2, což se rovná odpovědi, spíše souhlasím.

Výrok číslo 16 je znázorněn v grafu číslo 26, který se respondentů dotazoval na to, zda je důležité, aby rodina disponovala širokou sociální sítí (mnoho přátel, známých...). S tímto výrokiem naprosto souhlasilo 13 % mužů a 8 % žen. Jako nejčastěji uváděna byla odpověď, spíše souhlasím, kdy takto odpovědělo 27 % mužů a 37 % žen. Nevím, uvedlo 24 % mužů a 22 % žen. Spíše nesouhlasilo s výrokiem 32 % mužů a 31 % žen. Jako možnost odpovědi naprosto nesouhlasím, zvolila 4 % mužů a 2 % žen. Názory respondentů k tomuto výroku nebyly jednoznačné, větší část s výrokiem spíše souhlasila, ale také značné množství respondentů s výrokiem spíše nesouhlasilo.

Otázka číslo 27 zjišťovala, zda podle respondentů navštěvují rodiny své příbuzné.

Graf 26 položka číslo 27

odpovědi	muži	ženy
často (1x týdně)	19	60
pravidelně (2x za měsíc)	50	151
zřídka (1x za půl roku)	14	62
vůbec	1	1
celkový počet	84	274

Tabulka 10 k položce číslo 27

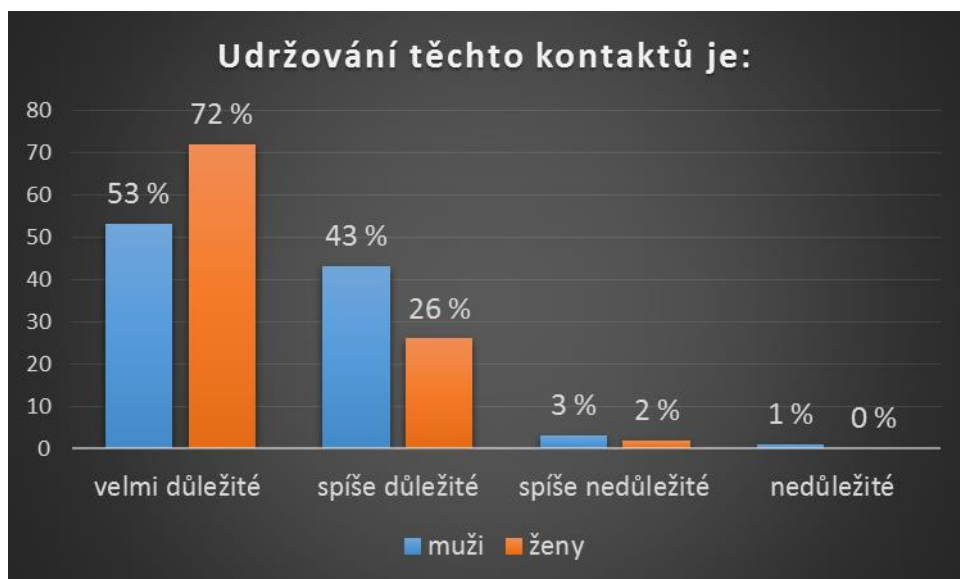
H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

V grafu číslo 27 jsou uvedeny odpovědi respondentů na otázku číslo 27. Tato otázka zjišťovala, jak často podle respondentů členové rodiny navštěvují své příbuzné (babičky, dědečky, tety...). 22 % mužů a 22 % žen jako odpověď zvolilo možnost často (1x týdně). 60 % mužů a 55 % žen uvedlo, že členové rodiny navštěvují své příbuzné pravidelně (2x za měsíc). Celkem 17 % mužů a 22,5 % žen odpovědělo na otázku zřídka (1x za půl roku). Pouze 1 % mužů a 0,5 % žen uvedlo jako odpověď vůbec. Můžeme tedy konstatovat, že podle většiny respondentů členové rodiny navštěvují své příbuzné alespoň 2x za měsíc.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 227,7206704$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 28 navazovala na otázku číslo 27 a zjišťovala, jak je podle respondentů udržování těchto kontaktů důležité.

Graf 27 položka číslo 28

odpovědi	muži	ženy
velmi důležité	45	198
spíše důležité	36	72
spíše nedůležité	2	4
nedůležité	1	0
celkový počet	84	274

Tabulka 11 k položce číslo 28

H₀: Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A: Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 28, která je znázorněna v grafu číslo 28, se respondentů dotazovala, nakolik je udržování těchto kontaktů důležité. Většina respondentů považuje udržování těchto kontaktů za velmi důležité, přesně se jedná o 53 % mužů a 72 % žen. Jako odpověď spíše důležité zvolilo 43 % mužů a 26 % žen. Celkem 3 % mužů a 2 % žen to považuje za spíše nedůležité, 1 % mužů a 0 % žen odpovědělo, že se jedná o věc pro ně nedůležitou. Pro většinu respondentů je udržování těchto kontaktů velmi důležité.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 432,5027933$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 29 se respondentů dotazovala na to, jestli je běžné oslavování událostí v širším kruhu rodiny.

Graf 28 položka číslo 29

odpovědi	muži	ženy
běžně	45	122
běžně pouze v případech větších událostí (např. kulatiny)	32	123
výjimečně	3	25
vůbec	4	4
celkový počet	84	274

Tabulka 12 k položce číslo 29

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

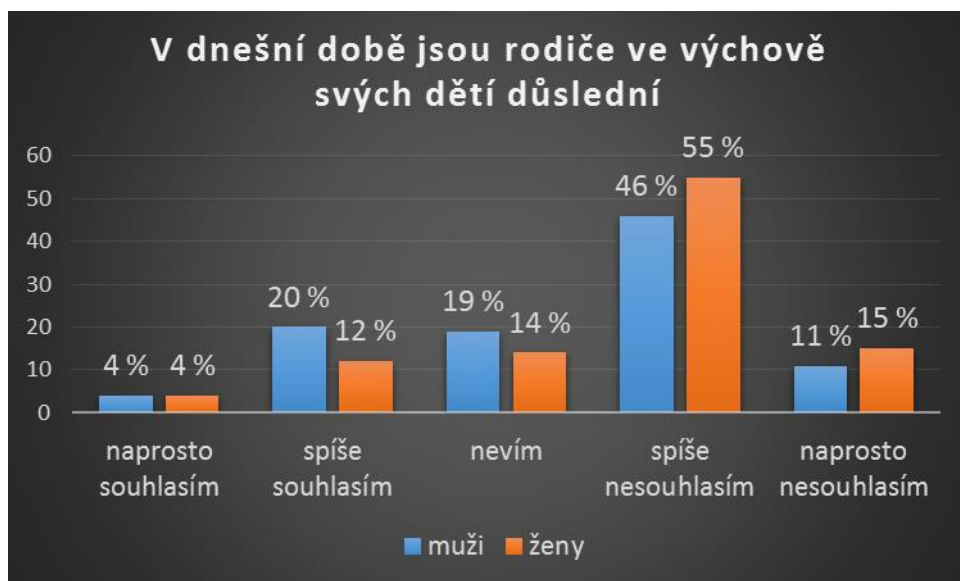
Graf číslo 29 znázorňuje odpovědi respondentů k otázce číslo 29, která se respondentů dotazovala, jak je časté oslavování událostí (jako jsou narozeniny, svátky, Vánoce a jiné) v širším kruhu rodiny. Pro 53 % mužů a 44 % žen se jedná o běžnou věc. 38 % mužů a 45 % žen uvedlo, že se jedná o běžnou situaci pouze v případech větších událostí, jako jsou například kulatiny. Celkem 4 % mužů a 9 % žen oslavují události v širším kruhu rodiny výjimečně. 5 % mužů a 2 % žen zvolilo jako odpověď možnost vůbec.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 231,5195531$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

5.5 Otázky zaměřené na vybrané osobnostní charakteristiky

Oblast otázek vztahující se k vybraným osobnostním charakteristikám, které jsou nezbytné pro zvládnání obtížných životních úkolů, respondentům předkládala položky zaměřené především na způsob výchovy dětí, toleranci a empatii. V této sekci respondenti odpovídali celkem na 4 položky, z nichž se 2 týkaly způsobu výchovy dětí a zbylé 2 tolerance a empatie.

Níže uvedený výrok číslo 17 zjišťoval názor respondentů na to, jestli jsou rodiče v dnešní době ve výchově svých dětí důslední.

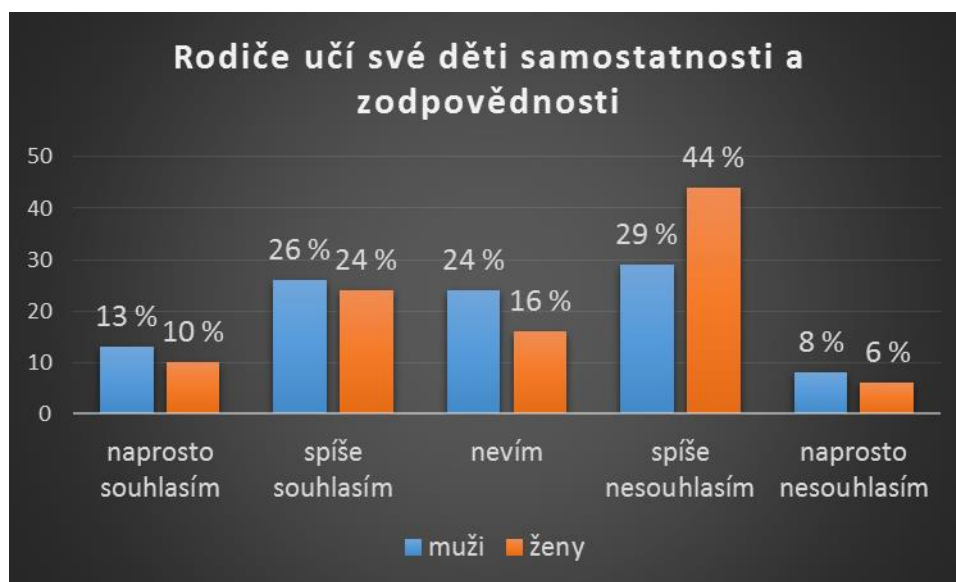

Graf 29 položka číslo 17

Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 4, což se rovná odpovědi, spíše nesouhlasím.

Výrok číslo 17, který je znázorněn pomocí grafu číslo 30, se dotazoval respondentů na to, zda jsou rodiče ve výchově svých dětí důslední. S tímto výrokem naprosto souhlasí 4 % mužů a 4 % žen. Odpověď, spíše souhlasím, označilo 20 % mužů a 12 % žen. Na tuto otázku nedokázalo odpovědět 19 % mužů a 14 % žen. S výrokem spíše nesouhlasilo 46 % mužů a 55 % žen, což byla nejčastější odpověď respondentů. Naprosto nesouhlasím, uvedlo 11 % mužů a 15 % žen. Tudíž můžeme říci, že většina respondentů si myslí, že v dnešní době rodiče spíše nejsou ve výchově svých dětí důslední.

Níže uvedený výrok číslo 18 zjišťoval názor respondentů na to, zda rodiče učí své děti samostatnosti a zodpovědnosti.

Graf 30 položka číslo 18

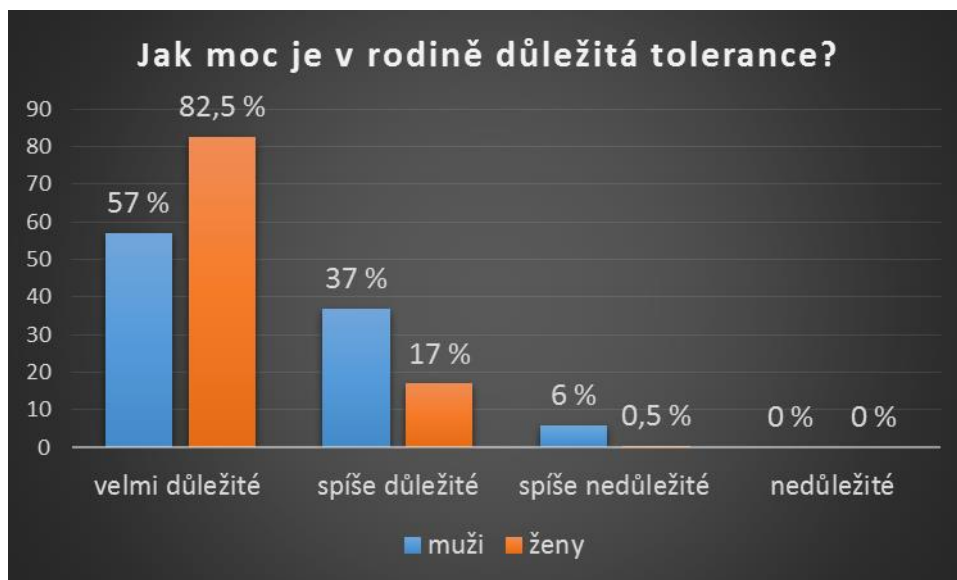
Modus, hodnota, která se v souboru dat vyskytuje nejčastěji, je 4, což se rovná odpovědi, spíše nesouhlasím.

Graf číslo 31 znázorňuje odpovědi respondentů k výroku číslo 18. Výrok zjišťoval, zda podle respondentů rodiče učí své děti samostatnosti a zodpovědnosti. Naprosto souhlasím, uvedlo 13 % mužů a 10 % žen. Celkem 26 % mužů a 24 % žen s výrokem spíše souhlasí. K tomuto výroku se neumělo vyjádřit 24 % mužů a 16 % žen. Jako nejčastější odpověď byla uváděna možnost, spíše nesouhlasím, což uvedlo 29 % mužů a 44 % žen. Naprosto

nesouhlasilo 8 % mužů a 6 % žen. Z grafu je viditelný názor velké části respondentů, že rodiče spíše neučí své děti samostatnosti a zodpovědnosti.

Otázka číslo 30 zjišťovala jak moc je podle respondentů v rodině důležitá tolerance.

Graf 31 položka číslo 30

odpovědi	muži	ženy
velmi důležité	48	226
spíše důležité	31	47
spíše nedůležité	5	1
nedůležité	0	0
celkový počet	84	274

Tabulka 13 k položce číslo 30

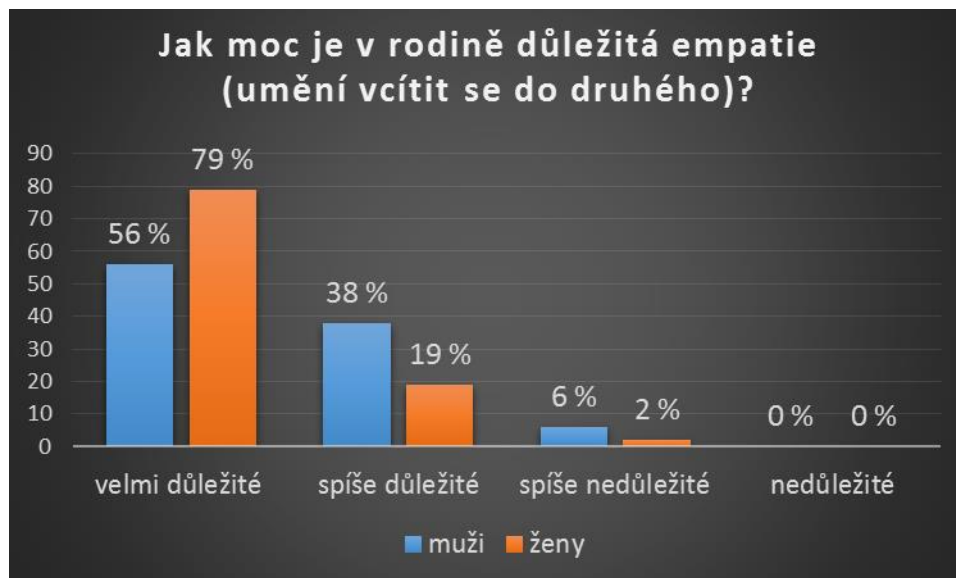
H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Graf číslo 32 vyhodnocuje odpovědi respondentů na otázku číslo 30. Tato otázka zjišťovala, jak moc je podle respondentů v rodině důležitá tolerance. Zde 57 % mužů a 82,5 % žen odpovědělo, že tolerance je v rodině velmi důležitá. Pro 37 % mužů a 17 % žen je spíše důležitá. Jako spíše nedůležitou toleranci v rodině označilo 6 % mužů a 0,5 % žen. Celkem pro 0 % mužů a žen je tolerance v rodině nedůležitá. Můžeme tedy říci, že pro většinu respondentů je tolerance v rodině velmi důležitá.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 549,2178771$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

Otázka číslo 30 zjišťovala jak moc je podle respondentů v rodině důležitá empatie.

Graf 32 položka číslo 31

odpovědi	muži	ženy
velmi důležité	47	217
spíše důležité	32	53
spíše nedůležité	5	4
nedůležité	0	0
celkový počet	84	274

Tabulka 14 k položce číslo 31

H_0 : Mezi četnostmi odpovědí respondentů neexistuje statisticky významný rozdíl.

H_A : Mezi četnostmi odpovědí respondentů existuje statisticky významný rozdíl.

Z grafu číslo 33, který znázorňuje odpovědi respondentů na otázku číslo 31, jsou viditelné odpovědi na otázku, jak moc je v rodině důležitá empatie (umění se vcítit do druhého). Z grafu vyplynulo, že 56 % mužů a 79 % žen si myslí, že je empatie v rodině velmi důležitá, 38 % mužů a 19 % žen si jako odpověď zvolilo možnost, spíše důležitá. Empatie je

v rodině spíše nedůležitá pro 6 % mužů a 2 % žen. Že je empatie v rodině nedůležitá si myslí 0 % mužů a 0 % žen. Pro velkou část respondentů je empatie v rodině velmi důležitá.

Podle výše uvedeného vztahu potvrzujeme alternativní hypotézu (H_A) a můžeme konstatovat, že na základě vypočítané hodnoty testového kritéria $\chi^2 = 502,3575419$ na hladině významnosti 0,05 při stupních volnosti 3, kdy $\chi^2 > \chi^2_{0,05}(3) = 7,815$, existuje statisticky významný rozdíl.

6 KOMPLEXNÍ ITERPRETACE DAT A ZÁVĚREČNÁ DISKUZE

Cílem výzkumné části bylo zjistit názor respondentů na životní styl současných rodin, kdy jednotlivé oblasti v dotazníku byly vymezeny na základě znaků životního stylu podle Krause (2008, s. 167).

Prostřednictvím vyhodnocení získaných dat jsme získali odpověď na výzkumnou otázku = **VO1**, která se dotazovala, **jaký je názor veřejnosti na hodnotovou orientaci současných rodin.**

K této výzkumné otázce se vztahují položky z dotazníku č. 5 – 12.

Z našeho výzkumu vyplývá, že podle názoru veřejnosti je pro rodiny nejdůležitější hodnota zdraví, následně lásky, vzdělání, peněz, přátelství a v poslední řadě víry. Podstatným zjištěním bylo také to, že většina respondentů uvedla jako velmi důležitou hodnotu rodin zdraví, avšak v případě dotazování, zda rodiny dbají na zdravý způsob života, byly odpovědi rozporuplné. Rozcházel se zde především názory mužů a žen. Můžeme tedy říci, že podle názoru veřejnosti je pro rodiny nejdůležitější hodnota zdraví, avšak už zdaleka nedisponují na zdravý životní styl, tudíž o své zdraví až tolik nepečují. Co se týče hodnoty peněz, jsou pro rodiny důležitým kritériem proto, aby byly šťastné a oblast duchovna, pro rodiny není důležitá, tudíž rodiče své děti k víře příliš nevedou.

Výzkumná otázka **VO2** se dotazovala na **prožívání určitých životních situací rodinami.**

K této výzkumné otázce se vztahují položky z dotazníku č. 13, 14, 19 a 20.

Na základě vyhodnocených dat můžeme říci, že podle názoru veřejnosti rodiny nejhůře prožívají situaci, kdy rodina nemá dostatek finančních prostředků a také období partnerské krize. Situace, kdy dochází k osamostatnění dítěte v rodině, pro ně není až tak kritická. Tuto událost respondenti hodnotili také jako finanční a psychickou úlevu pro rodiče. V případě mezigeneračního soužití rodin se jedná pouze o přechodnou alternativu, kdy se můžeme domnívat, že především ženy tuto situaci vidí jako pomyslný mezistupeň v jejich životě.

Prostřednictvím **VO3** jsme zjišťovali, **jaký je vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě.**

K této výzkumné otázce se vztahují položky z dotazníku č. 15 a 21 - 26.

Jak vyplývá z výše uvedeného výzkumu, podle názoru veřejnosti by měl být vztah rodin k práci kladný, i přesto že je pracovní kariéra pro rodiče velmi důležitá, tudíž i náročná po všech stránkách. Odpočinek rodiny podle veřejnosti rodiny spojují s jejich volným časem a pravděpodobně si nijak v rámci volného času nevyčleňují čas na odpočinek, ale to, že mají volný čas, už pro ně znamená, že odpočívají. Podle výzkumu nejsou pohybové aktivity a společné výlety pro rodiny běžné, v rámci jejich normálního fungování. Zajímavým zjištěním byl rozpor mezi názory mužů a žen na trávení volného času členy rodiny. Muži byli ti, kteří zastávali názor, že rodiny tento čas tráví společně. Očekávaným a ne příliš pozitivním zjištěním našeho výzkumu byla také skutečnost, že rodiny nejčastěji tráví svůj volný čas sledováním televize.

VO4 vyhodnocovala odpovědi respondentů na otázku, **jak moc jsou pro rodiny důležité sociální interakce/vztahy.**

K této výzkumné otázce se vztahují položky z dotazníku č. 16, 27 - 29.

Z dat získaných ve výzkumu není podle veřejnosti jednoznačně důležité, aby rodina disponovala širokou sociální sítí (mnoho přátel, známých). Avšak je podstatné, aby členové rodiny udržovali vzájemné kontakty s širším kruhem rodiny (babičky, dědečci, tety...) a navzájem se navštěvovali. Je také důležité, aby v rámci těchto vztahů rodiny oslavovaly pro sebe navzájem důležité události (jako jsou narozeniny, svátky, Vánoce a jiné). Můžeme tedy konstatovat, že udržování sociálních kontaktů rodinami je důležité především z hlediska jejich blízkých a širší rodiny.

Výzkumná otázka **VO5** zjišťovala, **jak jsou významné vybrané osobnostní charakteristiky v rodině.**

K této výzkumné otázce se vztahují položky z dotazníku č. 17, 18, 30 a 31.

Na základě našeho výzkumu můžeme říci, že podle názoru veřejnosti je v rodině velmi důležitá, jako osobnostní charakteristika, tolerance a empatie (umění se vcítit do druhého). Co se týče otázky výchovy dětí, tak rodiče jsou spíše nedůslední a své děti nevedou k samostatnosti a zodpovědnosti. Na základě tohoto zjištění můžeme konstatovat, že rodiny kladou důraz převážně na fungování jejich vztahové roviny a nejsou pro ně až tolik podstatné potencionální způsoby výchovy a jejich případné důsledky.

V rámci vyhodnocování a interpretace dat praktické části bakalářské práce jsme dosáhli výzkumných cílů, které jsme si stanovili. Dosažení těchto cílů potvrzuje vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek.

Tento výzkum můžeme v jistých částech porovnat s teoretickými rovinami, ze kterých jsme vycházeli.

Kraus (2008, s. 79) uvádí, že rodina je nenahraditelná při předávání hodnot z generace na generaci a funguje jako nejvýznamnější socializační faktor. Hodnotové výzkumy mladší generace ukazují spíše tradiční hodnotové motivace při utváření párů a následně rodin (Možný, 2006, s. 259 - 260). Podle Grecmanové by v rodinném prostředí neměla chybět láska a optimismus. (1998, s. 12) S tímto výrokem by se pravděpodobně ztotožnila i námi oslovená veřejnost, kdy jsme prostřednictvím výzkumu hodnotu lásky zaznamenali jako druhou nejvýznamnější hodnotu rodin. V neposlední řadě na úroveň a kvalitu životního stylu má také vliv míra dosaženého vzdělání (Kraus, 2008 s. 168 -169). Můžeme konstatovat, že tuto skutečnost jsme také prostřednictvím výzkumu potvrdili. Otázkou zůstává, zda je opravdu láska a ostatní hodnoty tak důležitá pro nás a ostatní nebo bychom si pouze přáli, aby tomu tak bylo?

Mezigenerační soužití je, podle námi dotazovaných respondentů, bráno rodinami především jako přechodné řešení, kdy si jedinci pravděpodobně ani neuvědomují, že by měli být svým rodičům a prarodičům vděční za tuto alternativu. Úzce s touto problematikou souvisí tvrzení T. Parsonse, který uvádí, že se v moderní společnosti rozpadá vícegenerační soužití pod jednou střechou, když mladí lidé odcházejí od rodičů a zakládají vlastní domácnosti. Přesto se setkáváme se zachováním významných funkcí **rodinou širší**, zahrnující i prarodiče, sourozence a další příbuzné, zejména v obcích, případně v kritických životních situacích (In: Havlík a Kořa, 2002, s. 67). Jedná se opravdu o tak nepříznivou životní situaci, kdy rodiny chtějí za každou cenu pryč z domova nebo jde pouze o pohodlnost a trend dnešní doby?

Sociální či společenské aktivity jsou realizovány hlavně pěstováním sociálních kontaktů, mezilidských vztahů, setkáváním se s příslušníky rodiny nebo přáteli, popřípadě s jinými lidmi. Do této oblasti se řadí například posedávání v kavárnách, vinárnách, barech a jiných zařízeních, návštěvy plesů, tanečních akcí, vzájemné návštěvy apod. (Duffková, Urban, Dubský, 2008, s. 156 - 161) Z našeho výzkumu vyplývá, že podle veřejnosti široká sociální síť není pro rodiny až tak důležitá, ale měli by se spíše zaměřit na utužování vztahů

v rámci rodiny širší. S tvrzení bychom také určitě souhlasili, ale v případě, kdy bychom se zaměřili na osoby jednotlivě, tak bychom došli k závěru, že pro většinu z nás je mnoho známých a přátel jakýmsi kritériem spokojenosti. Je tedy podstatné, aby rodina disponovala širokou sociální sítí, nebo v případě založení rodiny se musíme vzdát části sami sebe a soustředit se více na rodinu?

Z výzkumu jsme zjistili, že pro dnešní rodiny je velmi důležitá pracovní kariéra, což odpovídá životnímu stylu dnešní doby. Příkladem je rostoucí zaměstnanost žen a jejich angažovanost v zaměstnání. Zaměstnanost žen není jediným a pravděpodobně ani nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje plodnost a následně tak i celkovou reprodukci lidstva, nejedná se však o faktor zanedbatelný. Někteří autoři upozorňují na to, že pokud oba partneři pracují na plný úvazek, tak mají méně času, který by mohli věnovat rodině i sobě navzájem. (Sirovátka et al., 2006, s. 35) Tato skutečnost se už dnes projevuje nepříznivě a to stárnutím populace. Rodí se málo dětí a zvyšuje se trend prvního dítěte až po „třicítce“. Jak na tom bude lidstvo za 30 let? Nebo již za 20?

Pravidelná pohybová aktivita rodin také není podle veřejnosti běžná, což neprospívá ani rodičům ani dětem. Literatura nás odkazuje na funkce rodiny, spadá sem také funkce biologicko-reprodukční, která zahrnuje mimo jiné také vytvoření optimálních podmínek pro zdravý rozvoj členů rodiny a také zdravé výživy, pobytu na čerstvém vzduchu, tělesné aktivity atd. (Grecmanová, 1998, s. 11) Samozřejmě i odpočinek by měl být nedílnou součástí našeho dne, kdy bychom si měli zvolit pokud možno lepší variantu než sledování televize.

Nejvyšší hodnotou u ideálního životního partnera je jak pro ženy, tak i pro muže dobrý vztah k dětem. Následuje „smysl pro rodinný život“, „zodpovědnost a poctivost“, „dobré vychování“ a „tolerantnost“. (Možný, 2006, s. 259 - 260) V rámci tolerantnosti je náš výzkum s tímto textem shodný, ale v případě problematiky, zda rodiče učí své děti samostatnosti a zodpovědnosti, tak se získaná data s výzkumem rozcházejí. Kde je tedy chyba? Ve výchově?

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

V pedagogické praxi hraje roli učení a osvojování si zdravého životního stylu, jako je správná výživa, tělesný pohyb, režim dne, odmítání nikotinu a nelegálních drog a jiné. Do osnov rodinné výchovy by bylo vhodné zařadit jako samostatné téma „Zdravý životní styl rodin“. Obsahově by toto téma bylo zaměřeno na, jak už je výše uvedeno, správnou výživu, pravidelný tělesný pohyb, režim dne, ale také na vztahovou problematiku rodiny a způsoby podpory fungování těchto vztahů.

S vědomím toho, že pouze osvojení vědomostí nevede ještě ke změně chování jedinců, musíme také myslet na to, že by mělo docházet ke sdílení těchto myšlenek. Je nám jasné, že každé dítě/ mladý člověk má určitý vzor chování. Pokud tento vzor nenalézá v rodičích, tak je nutné, abychom mu nabídli jistou alternativu a to možnost osvojit si kladný vzor chování prostřednictvím vzdělávacího systému nebo třeba formou volnočasových aktivit. (Marková, 2008, s. 191)

Je nutné zaměřit se na prevenci kladných hodnot, které je třeba předkládat zajímavým způsobem. Školy mohou nabízet různé mimoškolní aktivity, které budou pro jedince zajímavé a zábavné. Přivítali bychom, kdyby se nejednalo pouze o aktivity zaměřené na děti a mladé dospělé, ale také na jejich rodiny. Děti a mladí jsou velmi přesvědčiví, takže bude pro nás větším přínosem, když se k dítěti dostane informace o aktivitě pro rodiny s dětmi, kterou si pak samo prezentuje v rodině a snaží se o její realizaci. Mohlo by se také jednat například o aktivity spojené s organizací jako je Středisko volného času. Jejich aktivity jsou převážně zaměřeny na volný čas dětí a rodiče jsou ve většině případů pouze doprovod.

V případě, že budeme již dětem například na 2. stupni základních škol vštěpovat, že je důležité dbát na zdravý životní styl a objasňovat jim, co vše se s touto problematikou pojí, tak se to projeví minimálně v jejich reprodukčních (prokreačních) rodinách, což bude velkým přínosem pro budoucí populaci.

Jednalo by se o zařazení samostatné oblasti / tématu „Zdravý životní styl rodin“ do rodinné výchovy v rámci 2. stupně základní školy. Ideální by byla 1 hodina rodinné výchovy týdně navíc, v rámci průřezového tématu – osobnostní a sociální výchova (délka trvání 45 minut), jejímž cílem by bylo především žáky namotivovat ke zdravému životnímu stylu a informovat je, jak se dá lépe trávit jejich volný čas s rodiči. Dále bychom se zde zaobírali vztahovou problematikou a působením na žáky například prostřednictvím inscenační metody, kde by se žáci učili asertivnímu chování, jako formu podpory komunikace mezi členy

rodiny, protože pokud není rodinné prostředí podpůrné, tak by s obtížemi mohlo docházet k realizaci zdravého životního stylu.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se zabývali aktuální problematikou a to životním stylem současných rodin. Jedná se o aktuální téma z toho důvodu, že jde o oblast uplatnění člověka v reálném životě a v dnešní uspěchané době není kladen dostatečný apel na změnu nedostatků, se životním stylem souvisejících. Životní styl současných rodin je také oblast týkající se celé společnosti. Souvislost se sociální pedagogikou je především ta, že mezi činnosti sociálního pedagoga řadíme také výchovné působení ve volném čase, přičemž především tento volný čas je doba, kdy člověk určitým způsobem realizuje činnosti v rámci životního stylu.

Cílem naší bakalářské práce bylo zjistit názor veřejnosti na životní styl současných rodin, a dále pak zjistit jaké jsou názory na hodnotovou orientaci rodin, prožívání určitých životních situací rodinami, vztah rodin k práci, odpočinku a pohybové aktivitě, důležitost sociálních interakcí a vybraných osobnostních charakteristik v rodině.

Teoretická část byla sestavena tak, aby poskytla čtenářům základní informace o rodině, demografických charakteristikách rodiny a životním stylu, v souvislosti s naším výzkumem.

Praktická část byla zaměřena na zkoumání názoru veřejnosti na životní styl současných rodin a, kdy data jsme získávali prostřednictvím dostupného výběru. Následně jsme tato data vyhodnotili a prezentovali pomocí tabulek a grafů. Z výzkumu jsme vyvodili závěry a také jsme navrhli doporučení pro praxi, čímž bychom obohatili rámcový vzdělávací program.

V dnešní společnosti je převážná většina jedinců zaměřená na individuální zájmy a vlastní úspěchy. Pomalu se vytrácí smysl pro rodinnou solidaritu, ale také celková potřeba tyto rodiny zakládat a mít tendenci je udržovat v dobrém stavu. Spíše je kladen apel na pracovní kariéru a zhmotňování našich tužeb. Měli bychom se zamyslet nad tím, že naše krása, pracovní úspěchy a mnohé další, někdy i povrchní skutečnosti, jednou stejně pominou. Avšak rodina své funkce plnit nepřestane, a ani nás nevyčlení z jistého prostředí, které by nám mělo být drahé, tudíž naše pocity bezpečí a jistoty nepominou mávnutím kouzelného proutku. Bylo by vhodné, abychom rodině vrátili její „důležitost“ a přehodnotili jsme životní priority, které nás mnohdy svádí na jinou cestu.

„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejzazší meta, jíž může člověk dosáhnout.“

Franz Kafka

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje:

- [1] BECK, Gernsheim cit. podle SIROVÁTKA, Tomáš et al., 2006. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert. ISBN 80-7326-104-9.
- [2] BECK a BECK, Gernsheim. In: SIROVÁTKA, Tomáš et al., 2006. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert. ISBN 80-7326-104-9.
- [3] DUFFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ, 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [4] DUMAZEDIER cit. podle DUFFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ, 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [5] FOSTER, 2000. In: SIROVÁTKA, Tomáš et al., 2006. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert. ISBN 80-7326-104-9.
- [6] GABURA, Ján, 2012. *Teória rodiny a proces práce s rodinou*. Bratislava: Iris. ISBN 978-80-89256-95-2.
- [7] GRECMANOVÁ, Helena, 1998. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex. ISBN 808578324x.
- [8] HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ, 2003. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-128-1.
- [9] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-635-7.
- [10] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [11] KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [12] KUBÁTOVÁ, Helena, 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2456-0.

- [13] KUBÁTOVÁ, Dagmar a Roman KROUFEK, 2006. *Člověk, zdraví a životní prostředí: příručka pro učitele na pomoc při realizaci Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*. V Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně. ISBN 80-7044-827 -x.
- [14] LIPOVETSKÝ. In: KUBÁTOVÁ, Helena, 2010. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2456-0.
- [15] MACHOVÁ, Jitka a Dagmar KUBÁTOVÁ et al., 2009. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada.
- [16] ISBN 978-80-247-2715-8.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ, 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-739-8.
- [18] MIŠÍKOVÁ, Jaroslava, 2003. *Základy sociologie rodiny*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7042-291-2
- [19] MONTOUSSÉ, Marc a Gilles RENOUARD, 2005. *Přehled sociologie*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-976-3.
- [20] MOŽNÝ, Ivo, 2002b. *Sociologie rodiny*. 2. vydání. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ. ISBN 80-86429-05-9.
- [21] MOŽNÝ, Ivo, 2006. *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-86429-58 -x.
- [22] PÁCL, 1980. In: DUFFKOVÁ, J., L. URBAN a J. DUBSKÝ, 2008. *Sociologie životního stylu*. Plzeň: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-123-6.
- [23] PARSONS. In: HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-635-7.
- [24] PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ, 2009. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.
- [25] PŘADKA, M., D. KNOTOVÁ a J. FALTÝSKOVÁ, 2004. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3469-6.
- [26] SIROVÁTKA, Tomáš et al., 2006. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Brno: Albert. ISBN 80-7326-104-9.

- [27] ŽUMÁROVÁ, 2001 cit. podle KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.

Ostatní zdroje:

- [1] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Porodnost a plodnost 2006 až 2010* [online]. © 2011 [cit. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/p/4008-11>
- [2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Rozvodovost* [online]. © 2013 [cit. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost>
- [3] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Sňatečnost* [online]. © 2013 [cit. 2014-12-08]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>
- [4] HAIN, R. *Authority, the Family, and Health Care Decision Making* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-06]. ISSN: 1380-3603. Dostupné z: <http://web.a.ebscohost.com/ehost/detail/detail?sid=30c44647-077d-4dc7-af53-27b7a85e1b93%40sessionmgr4005&vid=13&hid=4107&bdata=Jmxhbmc9Y3Mm c2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=70947656>
- [5] MARKOVÁ, Marie, 2008. Vliv sociálních faktorů na problémové chování adolescentů. *Pediatric pro praxi* [online]. [cit. 2015-03-23]. Dostupné z: <http://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2008/03/11.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

č. číslo

atd. a tak dále

apod. a podobné

s. strana

H_0 nulová hypotéza

H_A alternativní hypotéza

např. například

SEZNAM TABULEK A SCHÉMAT

Tabulka 1 Vývoj počtu narozených (ČSÚ, 2011, s. 6).....	25
Tabulka 12 k položce číslo 19	56
Tabulka 13 k položce číslo 20	57
Tabulka 15 k položce číslo 21	59
Tabulka 16 k položce číslo 22	60
Tabulka 17 k položce číslo 23	62
Tabulka 18 k položce číslo 24	63
Tabulka 19 k položce číslo 25	64
Tabulka 20 k položce číslo 26	65
Tabulka 22 k položce číslo 27	67
Tabulka 23 k položce číslo 28	69
Tabulka 24 k položce číslo 29	70
Tabulka 27 k položce číslo 30	73
Tabulka 28 k položce číslo 31	74
Schéma 1 Problematika životního stylu jednotlivce (Duffková, Urban a Dubský, 2008, s. 54).....	31

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Roční počet sňatků (ČSÚ, 2013).....	23
Graf 2 Roční počet rozvodů (ČSÚ, 2013)	27
Graf 3 položka číslo 2	44
Graf 4 položka číslo 3	45
Graf 5 položka číslo 4	45
Graf 6 položka číslo 5	46
Graf 7 položka číslo 6	47
Graf 8 položka číslo 7	48
Graf 9 položka číslo 8	49
Graf 10 položka číslo 9	50
Graf 11 položka číslo 10	51
Graf 12 položka číslo 11	52
Graf 13 položka číslo 12	53
Graf 14 položka číslo 13	54
Graf 15 položka číslo 14	55
Graf 16 položka číslo 19	56
Graf 17 položka číslo 20	57
Graf 18 položka číslo 15	58
Graf 19 položka číslo 21	59
Graf 20 položka číslo 22	60
Graf 21 položka číslo 23	61
Graf 22 položka číslo 24	63
Graf 23 položka číslo 25	64
Graf 24 položka číslo 26	65
Graf 25 položka číslo 16	66
Graf 26 položka číslo 27	67
Graf 27 položka číslo 28	68
Graf 28 položka číslo 29	70
Graf 29 položka číslo 17	71
Graf 30 položka číslo 18	72
Graf 31 položka číslo 30	73
Graf 32 položka číslo 31	74

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Simona Chocholatá a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia fakulty humanitních studií, oboru Sociální pedagogika, na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Tímto Vás chci poprosit o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci, která se nazývá Názor veřejnosti na životní styl současných rodin.

Tento dotazník je anonymní, proto se nikam nepodepisujete. Vaše odpovědi budou sloužit pouze pro potřebu mé bakalářské práce.

Postup při vyplňování dotazníků je následovný. U většiny otázek jsou uvedeny možnosti, kde pouze vybere příslušnou variantu a zakroužkujete ji (vždy kroužkujete jen jednu možnost). U některých otázek máte možnost odpověď doplnit vlastními slovy a v jiných případech přiřazujete k odpovědím čísla.

---

1. Uveďte Vaše pohlaví

- a) muž
- b) žena

2. Jaký je Váš věk?

- a) 18 - 35 let
- b) 35 - 45 let
- c) 45 - 60 let
- d) 60 let a více

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ
- b) SŠ bez maturity (výuční list)
- c) SŠ s maturitou
- d) VOŠ
- e) VŠ

4. Kde bydlíte?

- a) na vesnici (do 3000 obyvatel)
- b) ve městě (nad 3000 obyvatel)

Zde jsou výroky, ke kterým vyjádřete prosím svůj postoj

- 1 – Naprosto souhlasím
- 2 – Spíše souhlasím
- 3 – Nevím
- 4 – Spíše nesouhlasím
- 5 – Naprosto nesouhlasím

5. Láska je pro dnešní rodiny důležitou hodnotou	1	2	3	4	5
6. Dnešní rodiny jsou duchovně založeny (vedou své děti k víře)	1	2	3	4	5
7. Peníze jsou pro dnešní rodiny důležitým kritériem proto, aby byly šťastné	1	2	3	4	5
8. Zdraví považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu	1	2	3	4	5
9. Vzdělání považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu	1	2	3	4	5
10. Přátelství považují dnešní rodiny za důležitou hodnotu	1	2	3	4	5
11. Dnešní rodiny dbají na zdravý způsob života (zdravá strava, sport...)	1	2	3	4	5
12. Rodiče v dnešní době kladou velký důraz na vzdělání svých dětí	1	2	3	4	5
13. Partneři by měli setrvávat v manželství, v rámci dlouhodobé krize, i přes nefungující vztah (např. kvůli dětem)	1	2	3	4	5

14. Nedostatek finančních prostředků má velký vliv na rozpad rodiny (manželství)	1	2	3	4	5
15. Pracovní kariéra je pro rodiče velmi důležitá	1	2	3	4	5
16. Je důležité, aby rodina disponovala širokou sociální sítí (mnoho přátel, známých...)	1	2	3	4	5
17. V dnešní době jsou rodiče ve výchově svých dětí důslední	1	2	3	4	5
18. Rodiče učí své děti samostatnosti a zodpovědnosti	1	2	3	4	5

19. Jak rodiny prožívají osamostatnění dítěte?

- a) pozitivně (jsou rádi, že se dítě v životě posune)
- b) neutrálně (je jim to jedno)
- c) negativně (dítě jim bude chybět)
- d) jinak.....

20. V případě, že budeme hovořit o existenci mezigeneračního soužití, jak podle Vás rodiny tuto situaci vnímají?

- a) výhodné řešení
- b) přechodné řešení
- c) „nutné zlo“
- d) jiné.....

21. Vztah rodičů k práci by měl být:

- a) kladný i na úkor nižšího platového ohodnocení
- b) klidně záporný v případě vyššího platového ohodnocení
- c) nezáleží na vztahu rodičů k práci, hlavně že pracují
- d) raději než aby rodič dělal to, k čemu nemá dobrý vztah, tak ať nepracuje

22. Tráví členové rodiny svůj volný čas společně?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

23. Jakým způsobem tráví rodiny nejčastěji svůj volný čas?

- a) v přírodě
- b) čtením
- c) sledování TV
- d) sportem
- e) nakupováním
- f) povídáním
- g) hraním her
- h) úklidem
- i) jiné .....

24. Jakým způsobem členové rodiny nejčastěji odpočívají?

- a) čtením
- b) sportem
- c) sledováním TV
- d) spánkem
- e) posloucháním hudby
- f) jiné .....

25. Jezdí rodiny společně na výlety?

- a) často (1x týdně)
- b) pravidelně (2x za měsíc)
- c) zřídka (1x za půl roku)
- d) vůbec

26. Provádí rodiny pohybové aktivity často (alespoň 1x týdně)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

27. Navštěvují členové rodiny své příbuzné? (babičky dědečky, tety...)

- a) často (1x týdně)
- b) pravidelně (2x za měsíc)
- c) zřídka (1x za půl roku)
- d) vůbec

28. Udržování těchto kontaktů je:

- a) velmi důležité
- b) spíše důležité
- c) spíše nedůležité
- d) nedůležité

29. Oslavování událostí (jako jsou narozeniny, svátky, Vánoce a jiné...) v širším kruhu rodiny se děje:

- a) běžně
- b) běžně pouze v případě větších událostí (např. kulatiny...)
- c) výjimečně
- d) vůbec

30. Jak moc je v rodině důležitá tolerance?

- a) velmi důležitá
- b) spíše důležitá
- c) spíše nedůležitá
- d) nedůležitá

31. Jak moc je v rodině důležitá empatie (umění vcítit se do druhého)?

- a) velmi důležitá
- b) spíše důležitá
- c) spíše nedůležitá
- d) nedůležitá